

Op Het Vinkentouw

Nummer 126, december 2012

In dit nummer:

Over de vergelijkbaarheid van resultaten

De invloed van windrichting en maanstand op de vangst goudplevieren

Overleving van de boerenwaluw in de periode 1989 - 2010

Murad Maas nieuwe applicatiebeheerder GRIEL

Uitwerken kerkuilgegevens

Ervaringen met kerkuilen in de kop van Drenthe

Geciteerd uit Ringersnet

Terugmeldingen 2012-3



**Periodiek van het Vogeltrekstation -
Centrum voor vogeltrek en demografie**

Vogeltrekstation is een samenwerkingsverband van NIOO-KNAW en de Ringersvereniging





OP HET VINKENTOUW - nr. 126, december 2012

Periodiek van het Vogeltrekstation – centrum voor vogeltrek- en demografie (voorheen de Nederlandse Ringcentrale). Het Vogeltrekstation is een samenwerkingsverband van NIOO-KNAW en de Ringersvereniging.

Op Het Vinkentouw verschijnt drie maal per jaar en wordt gratis toegezonden aan alle ringvergunninghouders en relaties. Verkoop van losse nummers uitsluitend via www.vogeltrekstation.nl/winkel. Downloadbaar als pdf op www.vogeltrekstation.nl/resultaten/op-het-vinkentouw.

Vogeltrekstation

Postbus 50
6700 AB Wageningen
tel. (0317) 473 465
fax. (0317) 473 675
email: vogeltrekstation@nioo.knaw.nl
website: www.vogeltrekstation.nl

Redactie: Ton Eggenhuizen, Henk van der Jeugd, Jan Staal, Gijs van Tol.

Illustraties: Wim Verholt, Christian Kampichler, VRS Castricum, auteurs

Layout: Henk van der Jeugd

Druk: Multicopy, Ede

ISSN 1386-985X

Kopij: Bijdragen graag per email, bij voorkeur in Word for Windows (office 2000 of recenter), of op een andere wijze, overeen te komen met de redactie. **Naamgeving van vogels** volgens Voous (1980). **Geciteerde literatuur** in de tekst als volgt: (Jansen 1996), (De Visser & Pietersen 1984), bij meer dan twee auteurs (Klaasen *et al.* 1999), in volgorde van publicatie (Pietersen 1976; Jansen 1991). De **literatuurlijst** behoort op alfabetische volgorde te zijn op het eerste woord van de familienaam. Titels s.v.p. in de originele taal. Voorbeelden:

Svensson L. 1992. *Identification Guide to European Passerines*. Stockholm. ISBN 91-630-1118-2.

Visser K.L. de 1948. *Veel Struisvogels dit jaar*. Op Het Vinkentouw 12: 4-7.

Voous K.H. 1980. *Lijst van Europese Broedvogels, inclusief Nederlandse Vogellijst*. Limosa 53: 91-103.

Vragen omtrent aanlevering van kopij richten aan Henk van der Jeugd. De redactie behoudt zich het recht voor de binnengekomen artikelen te redigeren, u krijgt daarna uw kopij ter lezing retour.

Kopij voor het komende nummer (OHV nr.127) inzenden voor 1 februari 2012.

Voorwoord

Dit nummer van Op Het Vinkentouw verschijnt iets later dan anders; door drukke werkzaamheden en het uitblijven van kopij lukte het niet om het nummer in november te laten verschijnen. Zelfs een kerstnummer zat er niet in, u leest dit laatste nummer van 2012 waarschijnlijk pas in januari 2013.

Dit is tevens de laatste keer dat u Op Het Vinkentouw op papier ontvangt. We hebben vrijwel geen reacties ontvangen op ons voornemen over te stappen op uitsluitend digitale verspreiding zoals in het vorige nummer werd aangekondigd. Uit de reacties die we ontvingen sprak enerzijds teleurstelling maar anderzijds ook begrip. We hopen dat het u er niet van zal weerhouden kopij in te sturen, want zonder uw verhalen kan OHV niet voortbestaan!

Dit nummer opent met een verhandeling over de vergelijkbaarheid van gegevens, naar aanleiding van het verhaal over de op trektellen.nl gepubliceerde vangsttotalen in OHV 125. Kennelijk houdt dit de gemoederen bezig.

Dan een gedegen verhaal over de invloed van maanstand en windrichting op de vangsten van goudplevieren. De auteur onderzoekt een aantal veronderstellingen over factoren die de vangkans van goudplevieren zou beïnvloeden. Wat is waarheid en wat niet?

Naast het spectaculaire onderzoek met geolocators bij boerenzwaluwen het afgelopen jaar, is in het kader van het 'jaar van de boerenzwaluw' ook de jaarlijkse overleving van deze charismatische vogel onderzocht. In deze OHV aandacht voor de resultaten, en de primeur van de eerste betrouwbare schatting van de eerstejaarsoverleving van boerenzwaluwen.

Inmiddels zullen verschillende lezers al kennis hebben gemaakt met onze nieuwe applicatiebeheerder Murad Maas. In deze OHV presenteert hij zichzelf kort voor diegenen die dat genoeg nog niet hadden.

Er is een tweetal korte bijdragen over één van de meest geringde en teruggemelde vogels in Nederland: de Kerkuil. Marc van Leeuwen gaat zich verdiepen in deze soort en zal de komende jaren een poging doen alle gegevens over de kerkuil uit de VT database uit te werken. Ik wens Marc veel succes bij deze monsterklus. Arend Veenstra verhaalt

over zijn ervaringen met kerkuilen in zijn werkgebied de kop van Drenthe.

In 'Geciteerd uit ringersnet' deze keer aandacht voor de grote variatie in vangsten tussen CES locaties en jaren. Verschillende mensen vragen zich af wat die verschillen betekenen. Gijs van Tol vat de discussie samen. Tenslotte wil ik uw aandacht vragen voor een oproep patrijzen te gaan ringen in 2013: het jaar van de patrijs.

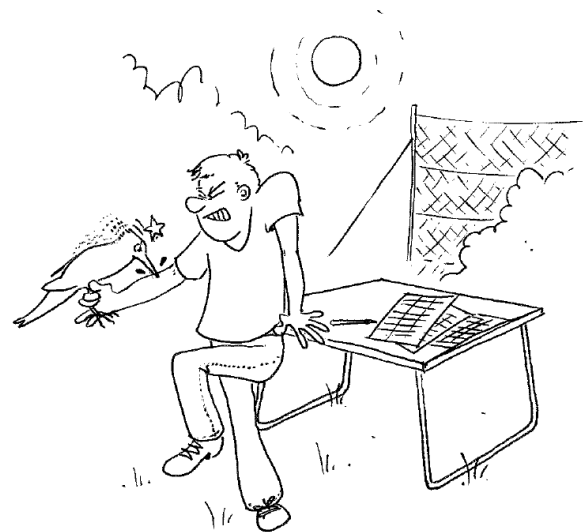
Henk van der Jeugd

Agenda

Februari 2013	certificering rui en herkenning Leiden
28 februari 2013	ringvergunning loopt af
9 maart 2013	CES-RAS-ringMUS dag
12 april 2013	start CES seizoen
23 april 2012	Stadsvogelconferentie Eindhoven

Inhoud

Voorwoord	3
Agenda	3
Inhoud	3
Over de vergelijkbaarheid van resultaten	4
De invloed van windrichting en maanstand op de vangst van goudplevieren	6
Overleving van de boerenzwaluw	11
Murad Maas nieuwe applicatiebeheerder	17
Uitwerken kerkuilgegevens	17
Ervaringen met kerkuilen in de kop van Drenthe	17
Geciteerd uit Ringersnet	18
Terugmeldingen 2012-3	20
Mededelingen van het Vogeltrekstation	22



Hoera! Een grote bonte specht gevangen!
(Christian Kampichler).



Over de vergelijkbaarheid van resultaten

Maarten Verrips

Inleiding

Onder de titel 'Trekellen.nl: wat brengt dat ons' gaan Ton Eggenhuizen en Robert Luttik in Op het Vinkentouw 125 in op de resultaten die een groot aantal ringstations tegenwoordig presenteren op de site trekellen.nl. In dit artikel wordt een aantal vragen gesteld die ik van essentieel belang vind voor het moderne ringwerk. Hoe komt het dat de één meer en gevarieerder vangt dan de ander? En hoe kunnen we de resultaten van de diverse ringstations beter onderling vergelijkbaar maken? Gijs van Tol stelt deze vragen overigens ook in zijn stukje over het ringen van merels in hetzelfde nummer. En de onderlinge vergelijkbaarheid is één van de pijlers onder het CES werk, waar je volgens strikte regels en onder strikte tijdslimieten te werk moet gaan. Op al deze zaken wil ik in dit artikeltje ingaan.

Ligging van de ringlocatie: merel en andere lijsters

De geografische ligging van een ringstation heeft grote invloed op de gevangen aantallen. Om mij even tot de kuststations te beperken: het lijkt er sterk op dat die betere resultaten boeken naarmate ze dichter bij het strand liggen. Castricum ligt wat dit betreft het gunstigst, Meijndel en AW duinen het ongunstigst. De vogeltrek concentreert zich nu éénmaal sterk langs de kust en het maakt veel verschil of de vogels die daar langs trekken, de lokgeluiden van het ringstation kunnen horen of niet.

Maar ook op een andere manier is de geografische ligging van belang. Dat zie je aan Schiermonnikoog en Vlieland, die het geluk hebben eilandstations te zijn. Alle vogels die daar arriveren zijn dolblij dat ze land zien en landen dus des te gretiger op een plek vanwaar soorteigen geluid opklinkt. Vandaar de grote aantallen lijsters die ze daar vangen. Aan de vastelandskust komen ze niet in de buurt van zulke dagtotalen, behalve een enkele keer in Castricum. Mij is ooit verteld (maar ik weet niet meer door wie) dat Castricum de zuidelijkst gelegen plaats is waar nog wel eens grote aantallen lijsters vanuit zee de kust bereiken. Ook in Meijndel zien we soms duizenden koperwieken langstrekken, maar die komen van over land, hebben zich dus alweer kunnen vol eten en spoeden zich zuidwaarts zonder zich iets van onze lokgeluiden aan te trekken. Plaatselijk

verblijvende trekkers kunnen wij wel lokken, maar overtrekkers niet of nauwelijks. Vandaar het buitensporig hoge percentage merels dat op de Waddeneilanden wordt geringd.

Begroeiing en omgeving van de ringlocatie: nachtegaal en boomleeuwerik

Terecht wijzen Ton en Robert er al op dat het veel uitmaakt in welk biotoop je ringstation ligt. Moerasrings, zoals aan de Oostvaardersdijk en in de randmeren, worden zonder er een hand voor te hoeven uitsteken, overspoeld met kleine karekieten, rietzangers en baardmannetjes. In het Zwarte Meer, waar ik vorig jaar certificeerde, waren ze heel blij met een gevangen grasmus terwijl ze de snorren zonder een spier te vertrekken aan de certificeerders overhandigden. Bij de kuststations is het natuurlijk precies andersom. Maar dat is niet alles. Het verschil kan hem in zeer subtiele details zitten.

Neem nachtegale. Aan de Hollandse kust worden die vanaf half juli in aantallen gevangen die hun weerga in Nederland niet kennen. In Westenschouwen (toch ook een kuststation) is dit nooit wat geworden. In Meijndel wel, maar we vangen ze heus niet overall. We hebben mistnetten staan in twee bosjes waarin nachtegale broeden. In het ene bosje vangen we ze (buiten de broedtijd) met tientallen, in het andere niet of nauwelijks. De verklaring is dat in het goede bosje de invallende nachtegale vrijwel direct bij de mistnetten vallen en daar goed heen en weer kunnen pendelen. In het niet werkende bosje moeten ze eerst door enkele tientallen meters struikbegroeiing kruipen voor ze bij onze netten zijn, die ook nog eens in zulke nauwe singels staan dat heen en weer pendelen nauwelijks mogelijk is.



Figuur 1. Boomleeuwerik (VRS Castricum).

De mogelijkheden die er ter plaatse zijn om geschikte opstellingen voor de nachtegalenvangst te maken zijn dus van grote invloed op de vangstresultaten.

Maar ook andere factoren spelen een rol. In Meijendel hebben we de laatste jaren ontdekt dat boomleeuweriken zich aardig laten vangen op het slagnet. In Westenschouwen liggen er daar wel vier van, maar boomleeuweriken krijgen ze er niet in. De reden begrijp ik heel goed want het gedrag van boomleeuweriken kennen wij ook. Geen soort kan, als hij éénmaal geland is, zo hardnekkig blijven zitten waar hij zit als hij. Daar word je al stapelgek van als het op 3 meter van je slagnet is, maar dan kan je soms na meer dan een uur wachten (is mij meermalen overkomen) uiteindelijk toch de buit inrekenen. De ringbaan van Westenschouwen ligt volgens Marcel Schildwacht in de schaduw van een voor boomleeuweriken erg aantrekkelijk duinheuvel, enkele tientallen meters verderop. Ik zie het dus al voor me. Overtrekkende boomleeuweriken komen gretig op het loggeluid af, zien die top, landen erop en verzetten vervolgens geen poot meer.

Zulke kleinigheden kunnen echt het verschil maken tussen wel of niet succesvol vangen. Onderlinge vergelijking door enkel de vanginspanning te registreren is dus een hachelijke zaak.

Onderlinge vergelijkbaarheid. Het CES project

De ringcentrale en onderzoekers werken graag met CES gegevens, omdat die onder gestandaardiseerde omstandigheden worden verzameld. Ze zijn dus in hoge mate onderling vergelijkbaar. Maar de methodiek zoals die nu wordt toegepast heeft ook zijn nadelen. Eén daarvan kan worden ondervangen door een suggestie die Eggenhuizen en Luttik ook doen.

Een van de speerpunten van het CES project is reproductie. Die is te bepalen door het aantal gevangen eerstejaars vogels te vergelijken met het aantal gevangen adulte (broed)vogels. Nu mag je er veilig vanuit gaan dat alle plaatselijke broedvogels op een CES locatie wel minimaal één keer in de loop van het voorjaar in een mistnet terechtkomen. Maar van eerstejaars vogels is dat heel wat minder zeker. Elke CES-ringer kent wel het prachtige verschijnsel van de vangst van net uitgevlogen, nog niet zelfstandige eerstejaars. Je kunt die zelfs met een aparte code registreren, als zijnde zeker afkomstig uit de plaatselijke broedvogelpopulatie. Van die

vogels moet je er naar mijn mening zo veel mogelijk vangen om uitspraken te kunnen doen over de reproductie. Maar CES ochtenden mogen maar éénmaal per tien dagen worden gedraaid met dien verstande dat er drie dagen voor een CES ronde ter plaatse helemaal niet mag worden gevangen. Deze periode is te lang om een representatieve steekproef uit het aantal pas uitgevlogen jongen te kunnen nemen. Daarvoor moet er rond het uitvliegen van de jongen, meerdere dagen achtereen worden gevangen. En hoe regel je dat zonder de onderlinge vergelijkbaarheid geweld aan te doen? Heel eenvoudig door, zoals Eggenhuizen en Luttik voorstellen, niet het totale aantal als uitgangspunt te nemen maar het aantal dat per vanguur per meter mistnet is gevangen. Ik vind het buitengewoon jammer dat dit niet mogelijk is. Het CES werk zou hiermee aan zeggingskracht en bruikbaarheid winnen.

Maarten Verrips

Commentaar van de redactie

In de enthousiaste bijdrage van Maarten Verrips zit bij de suggesties voor verbeteringen in het CES project een tweetal addertjes onder het gras.

De stelling dat je zo veel mogelijk jongen zou moeten vangen om uitspraken te doen over de reproductie is onjuist. Juist door de gestandaardiseerde vangst mag je, in ieder geval binnen één soort, de verhouding tussen jonge vogels en adulte (broed-) vogels van jaar tot jaar vergelijken. Afwijkingen van het vaste vangprotocol verstoren de verhouding tussen oude en jonge vogels en de bruikbaarheid van de reproductieindex gaat daarmee verloren.

Het doet er bij het berekenen van de reproductieindex weinig toe of je met netopstelling en vangmethodiek gemiddeld een kwart, de helft of vrijwel alle jongen vangt. Wat telt is het feit dat de vanginspanning van jaar tot jaar gelijk is. Dat blijkt ook uit de jaarlijkse rapportages van SOVON, waar de reproductieindex van vergelijkbare soorten sterk kan verschillen. Vergelijkingen binnen één soort geven echter wel degelijk een beeld van een beter of een slechter broedseizoen.

Dat wil niet zeggen dat het niet van belang is om te weten waarom die reproductieindexen – ook bij min of meer vergelijkbare soorten – zo sterk verschillen. Is dat omdat de ene soort nou eenmaal meer jongen produceert dan



de andere? Omdat je systematisch slechts een deel van de jongen vangt omdat deze al snel het broedgebied cq vanggebied verlaten? Of omdat er relatief veel jonge vogels uit de directe omgeving gaan rondzwerven? Op dit moment wordt aan de Radboud Universiteit onderzocht hoe we uit de CES gegevens een absolute maat voor het aantal geproduceerde jongen per adult kunnen halen. De eerste resultaten wijzen uit dat dit met een uitbreiding op het nu gebruikte vangst-terugvangst model goed mogelijk is. Op de komende CES-RAS dag in maart 2013 zal hiervan verslag worden gedaan. Om de berekende getallen te verifiëren kunnen naast gestandaardiseerde ringvangsten ook intensieve waarnemingen in de CES periode worden gedaan op een aantal locaties.

Extra inspanningen om zo veel mogelijk pas uitgevlogen jongen te ringen hebben naast de voordelen (zekerheid over de leeftijd en de herkomst van de vogel) ook een groot risico. Zelfs met grote inspanningen om de tijd tussen het in het net vliegen en het weer loslaten van de gevangen vogel zo kort mogelijk te houden vormt het (vaak herhaald) vangen een ernstige verstoring voor de oudervogels tijdens de ei-leg en tijdens het broeden, het belemmert het regelmatig voeren van de jongen in het nest en van de net uitgevlogen jonge vogels en het kan de uitgevlogen jongen isoleren van hun ouders en nestgenoten. Het vergroten van de vanginspanning van 1 x per 10 dagen naar bijvoorbeeld 1 x per 3 dagen vraagt daarom een zeer zorgvuldige afweging tussen het nut voor de wetenschap en de risico's voor de vogels.

Als er redenen zijn om van een soort zo veel mogelijk jonge vogels te ringen dan is het beter om de nestjongen te ringen.

Gijs van Tol en Henk van der Jeugd

De invloed van windrichting en maanstand op de vangst van goudplevieren (*Pluvialis apricaria*).

Klaas Koopman

De vangst van goudplevieren (in het Fries wilster) is een aantal eeuwen in Nederland bedreven met een groot slagnet, het zogenaamde wilsternet. De vangst werd als onvoorspelbaar ervaren. Uit ervaring wisten de vangers (de wilsterflappers) wel een aantal factoren te benoemen die de vangsten bevorderden of die juist negatief werkten, maar ondanks dat wisselden goede en slechte vangdagen elkaar af, soms op dagen met ogenschijnlijk vergelijkbare omstandigheden. Er werd via omwegen, veronderstellingen en het leggen van verbanden gezocht naar verklaringen. Als eenmaal een ogenschijnlijk plausible verklaring was gevonden, ging deze een eigen leven leiden en werd door anderen als waar aangenomen. Zo creëerden wilsterflappers hun eigen werkelijkheid en ontstond rond het wilsterflappen een zekere mystiek. Volgens wilsterflappers zouden windrichting en maanstand van invloed zijn op de vangsten. In dit artikel wordt de invloed van deze twee factoren nader onderzocht en beschreven.

Inleiding

Eenshuistra (1973) heeft de vangst van goudplevieren (het wilsterflappen) uitvoerig beschreven. Zijn boek bevat weliswaar enkele prachtige sfeerbeschrijvingen van het wilsterflappen, maar is vooral een gedetailleerde technische beschrijving van de vanginstallatie en de vangmethode. Hij beperkt zich tot de feiten. Alleen opmerkingen zoals dat er bij noordwestenwind met onstabiele lucht als regel weinig goudplevieren zijn en dat wind uit zuid tot zuidoosten bevorderlijk is voor de vangst, behoeven enige nuancering.

Tabel 1. Aantal gevangen goudplevieren in West-Groningen in vijfdaagse perioden ten opzichte van volle maan.

periode ten opzichte van volle maan	aantal vangdagen	Juli – oktober		aantal vangdagen	november – december	
		aantal gevangen vogels	gemiddeld per vangdag		aantal gevangen vogels	gemiddeld per vangdag
-2 t/m +2 dagen	27	596	22,07	5	143	28,60
-3 t/m – 7 dagen	24	728	30,33	5	94	18,80
+3 t/m +7 dagen	24	558	23,25	3	50	16,67
-8 t/m -12 dagen	28	787	28,11	4	35	8,75
+8 t/m +12 dagen	28	716	25,57	5	109	21,80
-13 t/m +15 dagen	19	517	27,21	3	54	18,00
totaal	150	3902	26,01	25	485	19,40

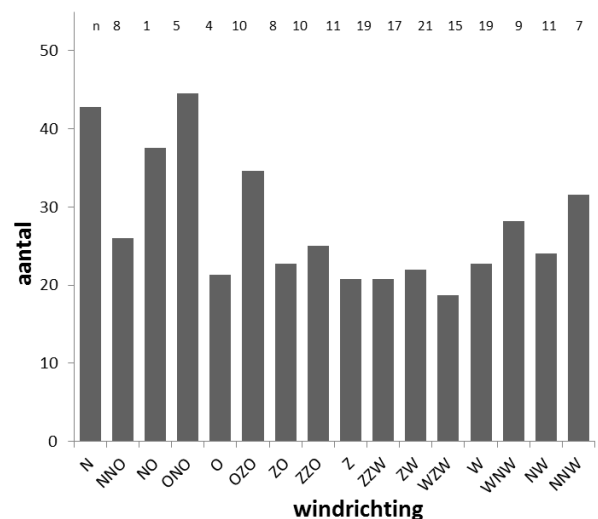
Jukema *et al.* (2001) doen het werk van Eenshuistra dunnetjes over, maar gaan vooral in op de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek die verkregen zijn door het ringonderzoek aan goudplevieren. Tegelijk geven ze veel anekdotes en sfeerbeschrijvingen en beschrijven zij de mystiek rond het wilsterflappen zonder daarbij aan te geven wat waar en niet waar is en zonder daarvoor een goede verklaring te geven. Het lijkt alsof ze bewust deze mystiek in stand willen houden. Vanuit een wetenschappelijke benadering lijkt mij dat een gemiste kans.

In 1978 werd in Nederland de vangst van goudplevieren met een wilsternet als jachtmethode verboden. Een aantal vangers kreeg een vergunning om met het wilsternet goudplevieren te vangen voor het ringonderzoek. Daarnaast is er een kleine groep vogelringers afkomstig uit kringen van vogelbescherming en vogelstudie (en dus niet uit jachtkringen) die zich ook bezighoudt met de vangst van goudplevieren voor het ringonderzoek met een wilsternet. Maar waar in het overige ringonderzoek de wetenschappelijke benadering en verklaring meer en meer de boventoon is gaan voeren, is het wilsterflappen bij een groot deel van de beoefenaars blijven hangen in aannames, bijgeloof en mythes en een daaruit voortvloeiende self-fulfilling prophecy. Eén aanname is dat goudplevieren bij hoge winden slechter zijn te vangen dan bij lage winden en een andere aanname is dat goudplevieren zich vooral rond volle maan laten vangen en veel minder rond nieuwe maan. Dit artikel wil nader onderzoeken of dat juist is en zo ja, waarom.

Materiaal en methode

Vanaf 2 september 2003 vang ik overdag in West-Groningen goudplevieren met een wilsternet. Op de klassieke manier worden met behulp van opgezette goudplevieren (de stelten), een levende goudplevier of kievit op de wip en een lokfluitje de goudplevieren naar het net gelokt. Ik heb de vangmethode ietwat aangepast. Ik gebruik plastic stelten die goudplevieren en kieviten voorstellen. Van een levende goudplevier op de wip maak ik om ethische redenen geen gebruik. Naast stelten en een lokfluitje worden de goudplevieren vooral gelokt door continu de zang van de soort af te spelen. De vangst vindt plaats rond Den Horn en sinds 2010 ook west van Grijpskerk. In het voorjaar lukt het slecht goudplevieren in mijn ringgebied te

vangen, omdat er dan weinig zijn. Daarom zijn voor dit onderzoek alleen de vangsten gebruikt van 18 juli tot 7 december van de jaren 2003 tot en met 2011. In deze periode zijn op 175 dagen (inclusief 3 dagen zonder gevangen vogels en exclusief 16 augustus 2005 toen het geluid defect was en 1 goudplevier werd gevangen) in totaal 4387 goudplevieren gevangen. Het wilsternet wordt 's morgens bij donker uitgelegd om klaar te zijn voor de vangst zodra het licht wordt. De vangst gaat door tot het eind van de middag. Alleen als er helemaal geen vogels (meer) zijn, de wind draait zodat het net omgelegd zou moeten worden of wanneer het aanhoudend gaat regenen wordt eerder gestopt. Er wordt niet gevangen als de windvoorspelling meer dan 5 Beaufort is. Er vindt geen selectie plaats op windrichting en maanstand. Op elke vangdag worden ook aantekeningen van het weer gemaakt. Van elke vangdag is het aantal dagen voor of na volle maan bepaald.



Figuur 1. Gemiddeld aantal per ringdag gevangen goudplevieren per windrichting in West-Groningen. Boven in de figuur staat het aantal vangdagen vermeld.

Resultaten

Windrichting

Een factor die van invloed op de vangsten zou zijn is de windrichting. Hoge (= noordelijke) winden zouden slecht zijn voor de vangsten en lage (= zuidelijke) winden zouden juist bevorderlijk zijn.

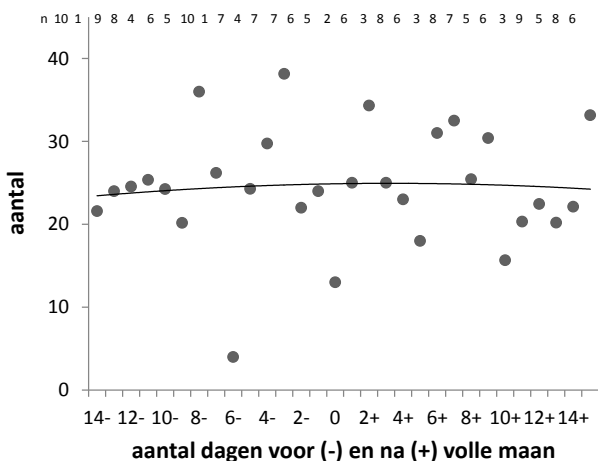
Uit figuur 1 blijkt dat winden tussen zuidoost en west gemiddeld het laagst scoren met gemiddeld 21,63 vogels per vangdag, terwijl winden tussen westnoordwest en oostzuidoost het beter doen met gemiddeld 31,17 vogels per vangdag met als merkwaardige uitzondering wind uit oost. Het lagere aantal



uit NNO heeft slechts betrekking op één vangdag.

Maanstand

Gemiddeld werden 25,07 goudplevieren per vangdag gevangen. Een eerste blik op figuur 2 lijkt geen ondersteuning te geven aan de aanname dat rond volle maan overdag meer goudplevieren worden gevangen. Rond volle maan schijnt de maan de gehele nacht en rond nieuwe maan is er 's nachts geen maanlicht. Een week voor volle maan is er sprake van eerste kwartier. De maan schijnt dan in de eerste helft van de nacht. Een week na volle maan is er sprake van laatste kwartier en schijnt de maan in de tweede helft van de nacht. In deze gehele cyclus komt de maan elke dag later op en neemt het zichtbare en lichtgevende deel van de maan na nieuwe maan dagelijks toe om na volle maan weer dagelijks af te nemen. Daarnaast speelt het weer natuurlijk een rol in de hoeveelheid licht die 's nachts beschikbaar is. Bewolkt weer geeft minder licht en onbewolkt weer geeft meer licht. Hierover ontbreken gegevens en dit is daarom verder niet in het onderzoek betrokken.



Figuur 2. Gemiddeld aantal gevangen goudplevieren per vangdag in West-Groningen ten opzichte van volle maan. Op de x-as het aantal dagen vóór (-) en na (+) Volle Maan. Boven in de figuur is het aantal dagen gegeven waarop is gevangen. De dip in 6- dag heeft betrekking op slechts één vangdag: 18 augustus 2010.

Teneinde te kijken of de nachtelijke hoeveelheid maanlicht invloed heeft op de vangst overdag van goudplevieren is de maancyclus, die 29,5 dag duurt, opgedeeld in zes perioden van 5 dagen (tabel 1). Jukema et al. (2001) hebben de invloed van de maandstand op de vangst van Goudplevieren voor de maanden november en december beschreven. Datzelfde geldt voor Klomp & van der Starre (1956) voor de vangst van Kieviten. Daarom is in tabel 1 een

splitsing gemaakt in de periodes juli – oktober en november – december.

Uit de tabel blijkt op geen enkele wijze dat de vangsten in juli – oktober beïnvloed worden door de nachtelijke hoeveelheid maanlicht. De vangsten rond volle maan zijn zelfs gemiddeld iets lager. Echter in november – december zijn de vangsten rond volle maan aanmerkelijk hoger: 28,60 vogels bij volle maan tegen gemiddeld 17,10 vogels tijdens de rest van de maancyclus.

Discussie

Wilsterflappers die voorheen goudplevieren voor de broodwinning vingen, stonden zes dagen per week bij weer en wind in het veld. Zij verbaasden zich over het feit dat goudplevieren zich de ene dag gemakkelijk lieten vangen, maar op andere dagen niet of nauwelijks te vangen waren. De enorme ervaring die ze in een reeks van jaren opbouwden had echter voor een deel niet betrekking op vogelkennis in het algemeen, maar op vangkansen in hun specifieke vanggebied. Dit speelde bij meer beroepsvangers die zich bezig hielden met de vangst van vogels. Een klassiek voorbeeld is de vroegere vangst van vinken aan de Hollandse kust. Vinkers (vinkenvangers) dachten dat vinken juist met ZW-wind massaal trokken en dan goed waren te vangen. Het laatste is wel waar, maar het eerste juist niet. Uit radaronderzoek is gebleken dat vinken vooral massaal trekken met NO-wind. Ze vliegen dan erg hoog en steken gemakkelijk rechtstreeks de Noordzee over naar Groot-Brittannië waarbij ze zich niet aan de Hollandse kust laten zien. Bij ZW-wind is er slechts sprake van geringe trek. De vinken volgen met tegenwind de kust en hebben een geringe trekdrift. Ze lieten zich onder deze omstandigheden gemakkelijk lokken door de vinkers die dan goede resultaten konden boeken.

Op basis van de ervaringen van wilsterflappers benoemen Eenshuistra (1973) en Jukema et al. (2001) een aantal goede en slechte factoren voor de vangst van goudplevieren. Een aantal factoren is heel specifiek en of voor de hedendaagse niet-professionele wilsterflapper niet relevant. Onweer, langdurige regen en harde wind zouden ongunstig zijn, maar het zijn niet de omstandigheden waaronder ik en veel van mijn collega's nog gaan wilsterflappen. Mist werd als slecht ervaren, omdat de wilsterflapper de vogels niet aan zag komen en de vogels zijn stelden niet zagen staan.

Maar omdat we tegenwoordig met geluid vangen, kunnen we de vogels soms met succes dwars door de mist heen lokken. Invallende winter met een ZO-wind werd als goed vangweer beschouwd, omdat de goudplevieren dan met zijwind laag naar het ZW vlogen. Maar in West-Groningen heb ik deze omstandigheden niet. De meeste goudplevieren zijn vóór het invallen van de winter al vertrokken richting Friesland.

Voor mij is vooral belangrijk waarom goudplevieren sommige dagen de gehele dag op bepaalde percelen weiland zitten slapen en daar met geen stok zijn weg te krijgen (en dus niet zijn te vangen). Op andere dagen daarentegen vliegen de vogels veelvuldig en laten zich gemakkelijk lokken, terwijl de omstandigheden soms ogenschijnlijk vergelijkbaar zijn met de slechte dagen. Meegaan met de veelvuldig gehoorde opvatting dat de vangst onvoorspelbaar is, is mij te gemakkelijk. Alles heeft een reden, maar soms moeten we erg goed naar de verklaring zoeken. Na eliminatie van eerdergenoemde en andere specifieke omstandigheden die de vangsten beïnvloeden is in dit artikel aangetoond dat de windrichting in mijn vanggebied een ondergeschikte rol speelt en voor zover die wel een rol speelt haaks staat op de gangbare opvattingen. Dat laat onverlet dat de windrichting elders wel een rol kan spelen. Ik kan mij voorstellen dat bij een stevige noordelijke wind in het noordelijk kustgebied van Friesland (het ringgebied van Eenshuistra) de goudplevieren het binnenland opzoeken. Dit verlaagt de vangkansen in het kustgebied, maar zou de vangkansen in het binnenland kunnen verhogen. Dit lijkt in mijn vanggebied wat het geval te zijn. Bij noordelijke winden vang ik goed. Veel verder zuidelijk dan mijn vanggebied kunnen de goudplevieren in West-Groningen niet, omdat ze dan terecht komen in meer besloten gebieden en dat is geen goudplevierenbiotoop. Bij zuidelijke winden zou het tegenovergestelde aan de orde kunnen zijn. De vogels zoeken weer het kustgebied op wat de vangkansen daar verhoogt, maar bij mij verlaagt. Jukema *et al.* (2001) concludeerden ook al voorzichtig dat de windrichting een minder belangrijke rol speelt dan menig wilsterflapper denkt.

Jukema *et al.* (2001) toonden voor wilsterflapper Durk Posthumus aan dat hij in de jaren 1962 – 1971 in november en december rond volle maan twee maal zoveel goudplevieren ving dan rond nieuwe maan, iets wat Posthumus zelf overigens nooit was

opgefallen. Nu dit overeenkwam met de ideeën van wilsterflappers en Klomp & van der Starre (1956) dat voor Kieviten ook al hadden beschreven, verzuimden zij te onderzoeken of dit ook voor andere plaatsen en andere maanden gold. In november en december ving ik zelf ook meer goudplevieren rond volle maan. In juli – oktober was dat echter niet het geval. Van waar die verschillen?

Het hoofdvoedsel van goudplevieren tijdens hun verblijf in ons land is wormen. Wormen zijn ondergronds levende dieren die echter 's nachts boven de grond komen. Bij wilsterflappers leeft het idee dat goudplevieren in maanlichte nachten foerageren, omdat er dan voldoende licht is om wormen te kunnen zien. Overdag hebben ze dan de gelegenheid rond te vliegen en komen daarbij gemakkelijker binnen het slagbereik van wilsterflappers. In maanloze nachten zou het te donker zijn voor goudplevieren om te foerageren. Dit zou dan overdag plaatsvinden waardoor ze weinig vliegen en wilsterflappers minder vangkansen geven. Voor dit idee wordt steun gevonden bij Klomp & van der Starre (1956) die rond volle maan ook meer Kieviten vingen dan in andere perioden.

Een vergelijking met Klomp & van der Starre (1956) heeft maar een beperkte waarde. Wilsterflappen gebeurt midden in de foerageer- en rustgebieden. Kieviten werden gevangen op eilandjes in de Reewijkse Plassen waar Kieviten overdag kwamen rusten. Pas vanaf november kwamen de vangsten hier op gang; daarvoor loonde de vangst hier nauwelijks. De meeste vogels werden gevangen rond volle maan; rond nieuwe maan werden weinig vogels gevangen. Maar ook rond volle maan waren de vangsten vaak beperkt. Daar komt bij dat Klomp & van der Starre geen goed beeld hadden van de status van de door hen gevangen vogels. Zij vermoedden veel trekkers, maar dan lijkt het verhaal van volle maan niet steekhoudend, omdat niet aannemelijk is dat Kieviten alleen trekken rond volle maan. Maar als het plaatselijke vogels waren die in de omgeving in de weilanden foerageerden en daar kennelijk ook rustten, dan kwamen ze maar af en toe naar de eilandjes. En als dat gebeurde was dat vooral 's morgens vroeg en tegen de avond. Kennelijk wilden de vogels op de eilandjes slapen en 's avonds waren ze weer op weg naar hun foerageergebieden (op de eilandjes werd niet gefoerageerd). Maar waarom



kwamen de Kieviten pas vanaf november naar de eilandjes en dan vooral rond volle maan en waar sliepen ze dan rond volle maan in de maanden vóór november? Het is niet aannemelijk dat dit verschijnsel verklaard kan worden met een verhoogd nachtelijk foerageersucces. Veeleer lijkt er sprake te zijn van een gewijzigd sociaal gedrag als gevolg van trekonrust.

Mijn beeld van het gedrag van goudplevieren in West-Groningen is een geheel andere dan dat van veel wilsterflappers elders. In mijn vanggebied rond Den Horn kunnen goudplevieren overdag samen met Kieviten dagen op hetzelfde perceel land zitten slapen. 's Morgens na licht worden komen ze in grote groepen aanvliegen en vliegen zeer doelgericht naar hun slaapplek. Rond de middag vliegt de gehele groep vaak op om zeer hoog in grote cirkels wat rond te vliegen en uiteindelijk weer op de slaapplek te landen. Op dergelijke dagen vliegen overdag maar af en toe eenling of kleine groepjes goudplevieren rond en zijn de vangsten bescheiden. Op andere dagen foerageren de vogels op pas gemaaid of pas met vee geweide percelen. Ze verplaatsen zich regelmatig tussen percelen. Deze vogels komen meestal gemakkelijk richting slagnet en zijn dan goed te vangen. Er is nog een derde mogelijkheid en dat zijn de dagen waarop er trek is. Op deze dagen komen zo ruwweg tussen 11.00 en 14.00 uur groepjes goudplevieren van zeer hoog in enkele cirkels kraaiend naar beneden. Deze vogels schuiven heel gemakkelijk voor het net. Soms ook gaan ze op korte afstand van het net zitten, zakken door de poten en gaan direct slapen. Maar in mijn vanggebied west van Grijpskerk is het beeld totaal anders. Soms zitten daar overdag ook flinke aantallen goudplevieren aan de grond die foerageren of slapen. Maar op heel veel dagen zijn er geen goudplevieren aan de grond te vinden. Echter bij redelijk weer (niet te veel regen en niet te veel wind) vliegen hier op veel vangdagen groepen en groepjes goudplevieren over van en naar alle windrichtingen. Deze vogels laten zich vaak goed lokken en zijn goed te vangen.

Gillings (2003) volgde in Groot-Brittannië 's nachts goudplevieren en Kieviten met een infrarood kijker. Hij stelde vast dat de vogels 's nachts onafhankelijk van de maanstand buiten het broedseizoen druk foerageerden en concludeerde dat goudplevieren en Kieviten buiten het broedseizoen feitelijk nachtdieren zijn en overdag slapen. Alleen als

's nachts te weinig voedsel kan worden gevonden, wordt overdag aanvullend gefoerageerd. Het lijkt in eerste instantie aannemelijk dat oogjagers als goudplevier en Kievit in maanlichte nachten een hoger foerageersucces hebben dan in maanloze nachten. En met het korten van de dagen worden maanloze nachten donkerder en tegen de winter wordt het weer vaak slechter wat de duisternis nog verhoogt. Maar hier gaat de vergelijking tussen Klomp & van der Starre (1956) en Jukema *et al.* (2001) mank. Want waar de eerstgenoemden van mening zijn dat de Kieviten bij hen rond volle maan komen rusten, zo denken de laatstgenoemden dat goudplevieren rond volle maan overdag alle tijd hebben om wat rond te vliegen. Mijn beeld is dat niet foeragerende goudplevieren overdag rusten en weinig vliegen en dat foeragerende goudplevieren al vliegend pendelen tussen geschikte voedselgebieden.

De gegevens van Jukema *et al.* (2001) slaan deels op ervaringen van oude wilsterflappers uit een tijd dat nog vóór november en na december gevangen mocht worden en deels op ervaringen uit de periode dat de vangst alleen was toegestaan in november en december. Zij verzuimen daarin duidelijk onderscheid te maken waardoor de interpretatie bemoeilijkt wordt. Toch lijkt het erop dat hun boek vooral gaat over de vangsten in november – december. In juli – oktober ruien goudplevieren (en Kieviten) hun vleugelpennen (Jukema 1982, Koopman 2012). De vogels hebben er dan weinig belang bij extra vlieginspanningen te plegen waarbij hun onvolgroeide vleugels onnodig worden belast. Zij zullen dan naast foerageren zoveel mogelijk willen rusten. Overdag rusten kan alleen als ze 's nachts voldoende voedsel binnen hebben gekregen. Dat lukt ongeacht de maanstand tot en met oktober kennelijk vaak wel, soms echter ook niet. Dan wordt overdag aanvullend gefoerageerd en zijn de goudplevieren in de foerageergebieden goed te vangen. Na het voltooiën van de rui van de vleugelpennen beginnen goudplevieren te trekken. Vanuit West-Groningen schuiven de goudplevieren langzamerhand door naar Friesland (Koopman 2012). Dit zal zijn invloed hebben op het sociale gedrag. Denkbaar is dat er dan overdag meer vliegbewegingen zijn die niet alleen het gevolg zijn van foerageren aanvullend op het nachtelijk foerageren. En dat zou vanaf november gezien de grotere duisternis als gevolg van slechtere

weersomstandigheden tijdens nieuwe maan en daardoor slechtere foerageermogelijkheden wel eens vooral rond volle maan kunnen plaatsvinden. Hiermee zouden ook de betere vangsten van Kieviten rond volle maan door Klomp & van der Starre (1956) beter verklaard kunnen worden. Jukema *et al.* (2001) citeren de beroepswilsterflapper Johannes Kingma die van mening was dat goudplevieren in de winter vooral vliegen bij guur weer en hagelbuien. Niet primair het weer maar de daaraan gekoppelde slechte foerageeromstandigheden in de nacht zouden daarvoor wel eens verantwoordelijk kunnen zijn.

Samenvatting

De aanname dat noordelijke winden lagere vangsten van goudplevieren geven dan zuidelijke winden zou plaatselijk kunnen gelden, maar heeft geen algemene geldigheid. De schijngestalte van de maan heeft tot en met oktober geen invloed op de vangsten. De vangsten lijken vooral beïnvloed te worden door het nachtelijke foerageersucces. Wanneer dit voldoende is, wordt overdag niet aanvullend gefoerageerd, maar wordt vooral gerust, ook om de ruiende vleugelpennen niet onnodig te belasten. Bij een onvoldoende nachtelijk foerageersucces wordt overdag aanvullend gefoerageerd en stijgen door de verplaatsingen van de goudplevieren in het foerageergebied de vangsten voor wilsterflappers. Vanaf november zijn de vangsten rond volle maan wel hoger. Een grotere bewegelijkheid als gevolg van trekonrust en sociaal gedrag met een hoger foerageersucces in de nachten rond volle maan zouden hier debet aan kunnen zijn.

Dankzegging

In de eerste plaats gaat mijn hartelijke dank uit naar de veehouders die mij toestemming gaven op hun land vogels te vangen. In een eerder artikel heb ik dat al eens genoemd, maar ik herhaal het hier. De kloof die er soms is tussen de agrariërs als beroepsgroep en de natuurbescherming bestaat vrijwel niet op individueel niveau. Ik kreeg belangeloos alle medewerking. Boeren waren soms bereid het injecteren van mest uit te stellen of de koeien een dag in een ander perceel te doen als dat voor mijn ringwerk beter uitkwam. Het betreft de heren Van Beusekom, Krijnen, Mulder, Rozema en Van Unen te Den Horn, Geertsema, Kingma, Van der Weerd, Wiersma en Wouda te Aduard, Komrij en Van Vliet te

Grijpskerk, Wolthuis te Lutjegast, Moes te Enumatil, Ter Veer te Lettelbert en Nieweg te Adorp. Van onschatbare waarde is de ontdekking van Jaring Roosma dat goudplevieren goed met geluid zijn te lokken. Zonder die ontdekking was ik nooit begonnen goudplevieren te vangen.

Literatuur

- Eenshuistra, O. 1973. Goudplevier en wilstervangst. Fryske Akademy, Leeuwarden.
- Gillings, S. 2003. Night feeding in Golden Plovers and Lapwings. *BTO News* 248: 14–15.
- Jukema, J. 1982. Rui en biometrie van de Goudplevier (*Pluvialis apricaria*). *Limosa* 55: 79–84.
- Jukema, J., T. Piersma, J.B. Hulscher, E.J. Bunscoeke, A. Koolhaas & A. Veenstra. 2001. Goudplevieren en wilsterflappers: eeuwenoude fascinatie voor trekvogels. Fryske Akademy, Leeuwarden en KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Klomp, H. & C. van der Starre. 1956. Verslag van het Kievitenringstation "Reeuwijk" over de jaren 1946 – 1955. *Ardea* 44: 269 – 281.
- Koopman, K. 2012. Handpenrui van Goudplevieren (*Pluvialis apricaria*) in West-Groningen. *Twirre* 22: 30-38.

Klaas Koopman

Diligencelaan 11, 9351 PR Leek

klaas.tilly.koopman@hetnet.nl

Overleving van de boerenzwaluw in de periode 1989 - 2010

Henk van der Jeugd

Inleiding en vraagstelling

Een belangrijke toepassing van populatiemodellen is de mogelijkheid te onderzoeken welke demografische parameters het meeste bijdragen aan de verandering in de populatiegrootte. Een dergelijke 'elasticiteits-analyse' is in 2011 voor de boerenzwaluw uitgevoerd (Schekkerman *in van den Bremer et al.* 2012). Het daarvoor gebruikte populatiemodel werd gevoed met alle tot dan toe bekende gegevens over reproductie en overleving van boerenzwaluwen in Nederland. De analyse wees uit dat met name de overleving van boerenzwaluwen tijdens het eerste levensjaar; tussen het moment van uitvliegen en het eerste broedseizoen, van groot belang was voor de populatieontwikkeling. Tegelijkertijd werd geconstateerd dat van deze belangrijke parameter geen goede schattingen voorhanden waren, noch uit Nederland, noch uit enig ander (Europees) land. Dit was aanleiding voor Vogelbescherming



Nederland om Vogeltrekstation opdracht te geven de eerstejaars overleving van Nederlandse boerenzwaluwen te schatten uit alle beschikbare ringgegevens. De resultaten van deze analyse worden in dit artikel besproken. De resultaten zijn tevens in uitgebreidere vorm beschikbaar als rapport (van der Jeugd 2012).

Schattingen van de *absolute* overleving van eerstejaars vogels kunnen uitsluitend verkregen worden door de analyse van vondsten van dode vogels. De overleving berekend aan de hand van levende vogels is beperkt tot de 'lokale overleving' van die vogels die terugkeerden naar het studiegebied, en wordt onderschat omdat een deel van de jonge vogels weliswaar overleeft maar niet terugkeert naar de geboorteplek. Deze vogels vestigen zich elders en hebben daardoor een sterk verminderde waarneemkans. Voor de zeer plaatstrouwe volwassen vogels speelt dit niet of nauwelijks.



Figuur 1. Jonge boerenzwaluw (B. Van den Brink).

Om een goede schatting te verkrijgen van de eerstejaars overleving van Nederlandse populaties van de boerenzwaluw is de jaarlijkse overleving geschat uit alle vondsten van dode boerenzwaluwen die in Nederland geringd zijn in de periode 1989-2010. Uit de periode vóór 1989 zijn alleen ringgegevens digitaal beschikbaar van individuen die later zijn teruggemeld. Om de eerstejaarsoverleving betrouwbaar te kunnen schatten is daarom voor deze analyse alleen van het materiaal vanaf 1989 gebruik gemaakt. Bovendien is het nodig om in de analyse tegelijkertijd de overleving van oudere vogels te schatten op basis van terugmeldingen van als adult geringde vogels. In het door Schekkerman gebruikte populatiemodel zijn drie leeftijds-categorieën onderscheiden (eerste levensjaar, tweede levensjaar, ouder). Omdat het aantal terugmeldingen van boerenzwaluwen relatief klein is wordt hier met een eenvoudiger model

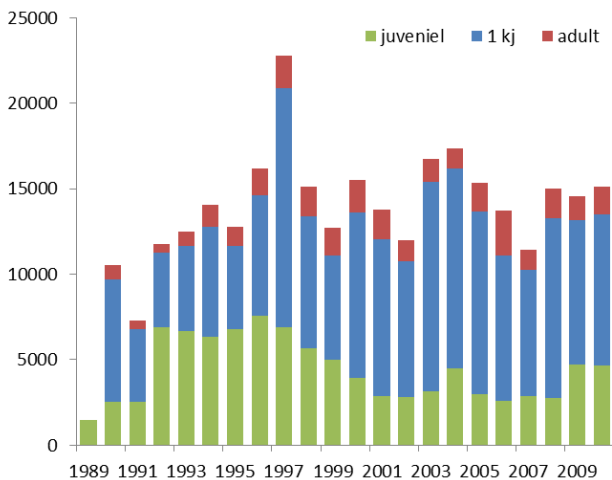
gewerkt, waarin twee leeftijdsklassen worden onderscheiden; het eerste levensjaar (van uitvliegen tot de eerste zomer) en ouder. Wel worden drie groepen onderscheiden; vogels geringd als nestjong, vogels geringd als eerste kalenderjaar vogel, en vogels geringd als adult. Voor elke van deze drie leeftijdsgroepen wordt de overleving in het eerste levensjaar apart geschat van de overleving gedurende de rest van het leven.

Werkwijze en gebruikte gegevens

In totaal zijn er in de onderzoeksperiode 307.280 boerenzwaluwen geringd, waarvan er 765 dood zijn teruggemeld. Per jaar varieerde het aantal geringde vogels van ruim 7.000 tot circa 23.000 (figuur 2). Bijna éénderde van de geringde vogels (96.184) betreft vogels die geringd zijn als juveniel. Het gaat hier om vogels die geringd zijn als nestjong (EURING code 1), en om vogels die geringd zijn als eerste kalenderjaar vogel (EURING code 3) in juni of eerder op een bekende nestplaats. Deze laatste, zeer kleine categorie betreft vogels die hoogstwaarschijnlijk verkeerd door de ringer gecodeerd zijn, of vogels die net na uitvliegen in de stal zijn geringd. De gemiddelde ringdatum van alle juveniele vogels was 4 juli \pm 27.5 dagen. Van 30.325 nestjongen was de leeftijd op het moment van ringen bekend; deze bedroeg gemiddeld 10 dagen. De variatie in de ringleeftijd was klein; 50% van alle nestjongen was tijdens het ringen tussen 8 en 12 dagen oud, 90% was tussen 5 en 15 dagen oud. De gemiddelde uitvliegleeftijd van een boerenzwaluw is 22 dagen, gemiddeld is dat 12 dagen na ringen. Van de vogels die zijn geringd als nestjong zijn er in totaal 592 dood teruggemeld (0,62%, figuur 3). Terugmeldingen vóór de ringdatum, en vijf onwaarschijnlijke terugmeldingen zijn hier buiten beschouwing gelaten omdat het zo goed als zeker fouten betreft. In al deze gevallen was de bij de terugmelding opgegeven soort geen boerenzwaluw. Daarnaast zijn terugmeldingen die gedaan zijn binnen twee weken na de ringdatum op dezelfde locatie niet meegeteld. Aangezien nestjongen gemiddeld uitvliegen 12 dagen na ringen (zie boven) worden vondsten tot drie dagen na uitvliegen niet meegeteld. Het betreft hier vogels die zijn doodgevonden in of onder het nest of in de stal, en het gaat dus niet om vogels die zijn uitgevlogen. Dikwijls zijn deze vondsten al verdisconteerd in het uitvliegsucces (B. Van den Brink, pers. med.).

Meer dan de helft van de geringde vogels (179.707) is geringd in de nazomer en het

vroege najaar als eerste kalenderjaarvogel (EURING code 3). Het betreft hier voornamelijk vogels die geringd zijn op slaapplaatsen. De gemiddelde ringdatum van deze groep vogels was 18 augustus \pm 18.6 dagen. Van deze vogels zijn er 67 teruggemeld (0,04%, figuur 3). De overige vogels (31.389) (EURING code 0, 2 en 4 of meer) zijn vogels waarvan aangenomen wordt (code 0 en 2) of zeker is (code 4 en hoger) dat ze adult waren (d.w.z. één jaar of ouder) op het moment van ringen. Het betreft vogels die zijn geringd in de stal of vogels die zijn geringd op een slaapplaats na het broedseizoen. De gemiddelde ringdatum van deze groepvogels was 22 juli \pm 36.6 dagen. Van de vogels die zijn geringd zijn als adult zijn er 104 teruggemeld (0,33%, figuur 3), met uitzondering van twee onwaarschijnlijke waarnemingen na acht en zestien jaar waarbij de gemelde soort geen boerenzwaluw was.

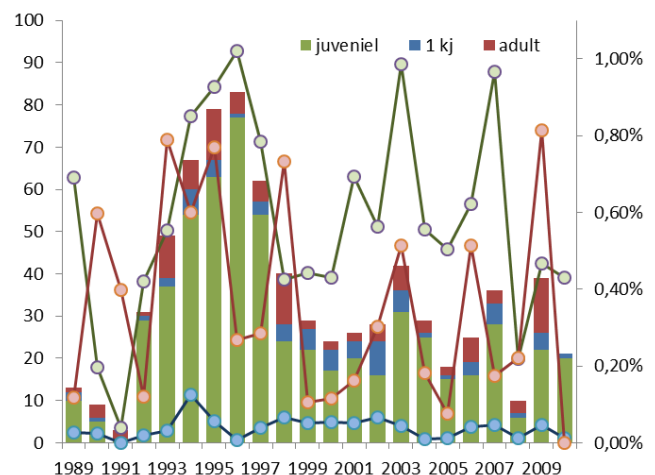


Figuur 2. Aantal geringde boerenzwaluwen per jaar in de periode 1989 – 2010, onderverdeeld naar drie leeftijdsklassen tijdens het ringen (zie tekst).

Verreweg de meeste terugmeldingen zijn gedaan in Nederland; van de 765 boerenzwaluwen die dood werden teruggemeld zijn er slechts 37 buiten Nederland gevonden. In vrijwel alle jaren werden tenminste tien vogels teruggemeld, met een piek in het midden van de jaren negentig waarin per jaar 50 à 60 vogels werden teruggemeld (figuur 3). Het percentage vogels dat buiten Nederland werd gevonden was echter significant groter bij vogels die als eerste kalenderjaar werden geringd (30%) dan bij vogels die als nestjong (3%) of adult (5%) werden geringd ($\chi^2 = 70.55$, $df = 2$ $P < 0.0001$; tabel 1). Waarschijnlijk heeft dit te maken met het feit dat een groot deel van de eerste kalenderjaar vogels op slaapplaatsen werd geringd en mogelijk niet betrekking heeft op Nederlandse broedvogels, en daardoor een kleinere

terugmeldkans heeft. Immers; van zowel vogels die geringd zijn als nestjong als vogels die geringd zijn als adult zal een deel dood worden teruggevonden op de ringplaats omdat ze daarna terugkeren. Op de ringplaats is de vindkans van deze vogels hoog. Vogels die geringd zijn op slaapplaatsen hebben een geringere meldkans. Dit beïnvloedt de schatting van de overleving echter niet aangezien het verschil in terugmeldkans tussen de leeftijdscategoriën in de modellen expliciet is meegenomen.

De terugmeldingen zijn gegroepeerd in intervallen van één jaar vanaf de ringdatum, en niet in kalenderjaren. In het eerste interval vallen alle terugmeldingen die gedaan zijn vanaf de ringdatum, tot maximaal één jaar later, het tweede interval beslaat alle terugmeldingen gedaan tussen één en twee jaar na de ringdatum, etc. Op die manier kan een jaarlijkse overlevingskans worden berekend.



Figuur 3. Aantal teruggevonden (linkeras) dode boerenzwaluwen per jaar in de periode 1989 – 2010 onderverdeeld naar drie leeftijdsklassen tijdens het ringen (zie tekst). Cirkels en lijnen geven het terugmeldpercentage weer voor de drie groepen (rechteras).

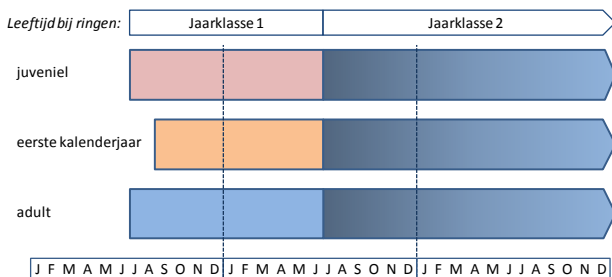
De analyses zijn uitgevoerd met behulp van het programma MARK (White & Burnham 1999). Voor details over de modelselectie wordt verwezen naar van der Jeugd (2012). Er worden twee jaarklassen onderscheiden; de overleving vanaf het moment van ringen tot en met de eerste zomer in het daaropvolgende jaar, en de gehele periode daarna (figuur 4).

Allereerst is een passend model gezocht voor de terugmeldkans. Vervolgens is successievelijk een aantal plausibele modellen gemaakt, waarin getest is of de overleving verschilt tussen jaren, groepen en jaarklassen, en of er trends in de tijd bestaan.



Specifiek is gezocht naar combinaties van groepen en jaarklassen om te testen in hoeverre de overleving gedurende het eerste levensjaar verschilt van de latere overleving. Zo is de overleving in de tweede jaarklasse in de juveniel groep en de eerste kalenderjaar groep gelijkgesteld aan die van beide jaarklassen in de adult groep, aangezien het in deze jaarklassen allemaal vogels betreft die tenminste één jaar oud zijn. Op deze manier kunnen de overleving tijdens het eerste jaar en de overleving daarna optimaal geschat worden uit de combinatie van datasets.

Omdat het aantal terugmeldingen klein is ten opzichte van de aantallen geringde vogels was het niet mogelijk alle modellen te testen; een aantal modellen convergeerde niet goed. Dit bemoeilijkt de interpretatie van de resultaten enigszins, omdat niet alle denkbare hypothesen getoetst konden worden.



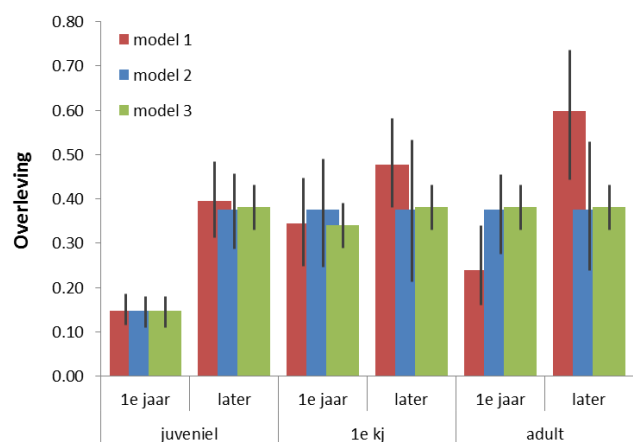
Figuur 4. Schematische weergave van de drie groepen boerenzwaluwen die in deze analyse gebruikt zijn en de indeling in jaarklassen. Vogels die geringd zijn als nestjong zijn gemiddeld eerder geringd en waren dus jonger bij het ringen dan vogels geringd als eerste kalenderjaar. Vogels geringd als adult waren al tenminste één jaar oud tijdens ringen. Indien er een leeftijdseffect op de overleving bestaat is de verwachting dat de overleving van juvenielen en eerste kalenderjaar vogels in jaarklasse 1 lager is dan die van adulten. In jaarklasse 2, wanneer alle vogels tenminste 1 jaar oud zijn, zal dit verschil geringer of afwezig zijn. Verticale stippellijnen geven de grenzen van de kalenderjaren weer.

Resultaten

In het beste model dat uit de analyses naar voren kwam was de overleving constant over de tijd, maar verschilde deze tussen de drie groepen vogels die geringd waren als juveniel, als eerste kalenderjaar en als adult. Bovendien verschilde de overleving tussen de twee jaarklassen -het eerste levensjaar en de daar op volgende jaren- voor vogels die geringd waren als nestjong, als eerste kalenderjaar en voor vogels die als adult werden geringd (zie van der Jeugd 2012 voor details per model). Er bestaat een aantal varianten op dit model waarin verschillen tussen de drie groepen en de twee

leeftijdsklassen variëren, maar al deze modellen hebben gemeen dat de overleving gedurende het eerste levensjaar van vogels die geringd waren als juveniel verschilt van de overleving daarna, en van de overleving in de andere groepen.

Een model waarin de overleving in de drie groepen en twee jaarklassen gelijk aan elkaar waren voldeed zeer slecht, hetgeen er op wijst dat de lagere overleving van juveniele vogels gedurende het eerste levensjaar statistisch zéér significant is. Modellen met een lineaire trend door de tijd en modellen waarin variatie tussen de jaren bestond zonder tijdstrend voldeden over het algemeen slecht of convergeerden niet.



Figuur 5. Overleving van boerenzwaluwen geringd als juveniel, eerste kalenderjaar en adult gedurende het eerste jaar na ringen en later. Weergegeven worden de schattingen met 95% betrouwbaarheidsinterval afkomstig van de drie beste modellen. De veel lagere overleving gedurende het eerste jaar van vogels die als juveniel (net voor uitvliegen) werden geringd komt uit alle drie modellen duidelijk naar voren.

De schattingen voor de jaarlijkse overleving uit de drie beste modellen worden weergegeven in figuur 5. De drie beste modellen verschillen in structuur. In het beste model verschilt de overleving tussen de drie leeftijdsgroepen en tussen de beide jaarklassen. De overleving gedurende het eerste jaar van de vogels die geringd zijn als nestjong is laag en bedraagt slechts 14,8%. Daarna stijgt de overleving van deze vogels naar 39,5% in het daaropvolgende jaar. In de overige modellen is de overleving in de eerste jaarklasse voor de juvenielen eveneens lager, maar wordt de overleving tussen de beide jaarklassen voor de andere leeftijdsgroepen samengenomen.

Wat opvalt is dat naast de stijging van de overleving met leeftijd voor de vogels die geringd zijn als nestjong, de overleving ook in de andere twee leeftijdsgroepen toeneemt

met leeftijd. Bij de eerste kalenderjaar vogels, die dezelfde leeftijd hebben als de nestjongen, maar later zijn geringd, stijgt de overleving na het eerste levensjaar van 34,4% naar 47,7%. Bij de adulten, die tenminste één jaar ouder zijn dan de vogels in de twee andere leeftijdsgroepen, stijgt deze zelfs van 24,0% naar 59,7%.

Er bestond geen enkel verband tussen de overleving in het eerste jaar en de gemiddelde temperatuur, de hoeveelheid regen, en de gemiddelde duur van de regen per dag in de periode 1 juni – 31 augustus in het geboortjaar (Temperatuur: $R^2 = 0,01$; Regensom $R^2 = 0,00$; Regenduur: $R^2 = 0,00$; $N = 22$ jaar, alle $P > 0,9$).

Discussie

De overleving gedurende het gehele eerste levensjaar van juveniele boerenzwaluwen die rond uitvliegen werden geringd bedroeg 14,8%. Dat betekent dat slechts één op de bijna zeven vogels die uitvliegt overleeft en terug kan keren om een eerste broedpoging te ondernemen. Voor zover bekend is dit de eerste keer dat de overleving vanaf uitvliegen voor boerenzwaluwen uit doodmeldingen wordt geschat. Siriwardena *et al.* (1998) schatten tegelijkertijd de overleving van adulte en juveniele boerenzwaluwen, net als in de huidige analyse, maar beperkten zich tot juveniele vogels die pas na uitvliegen in de nazomer werden geringd en maakten geen gebruik van vogels die geringd werden als nestjong zoals hier is gedaan. De resultaten van die studie zijn dus vergelijkbaar met de hier gepresenteerde overlevings schattingen voor eerste kalenderjaar vogels. Siriwardena *et al.* (1998) vonden een overleving van 38,8% tot 40,8% voor eerste kalenderjaar vogels, hetgeen in de buurt komt van de 34,4% die in de huidige studie werd gevonden. Een belangrijke conclusie die nu kan worden getrokken is dat de lagere overleving van juveniele boerenzwaluwen in het eerste levensjaar vrijwel volledig veroorzaakt wordt door een lage overleving vanaf het moment van uitvliegen tot het moment dat de vogels op slaapplekken kunnen worden gevangen. Wanneer de eerste anderhalve maand met succes zijn doorstaan zijn is de overleving ongeveer gelijk aan die van oudere vogels. De tijd tussen uitvliegen en dat moment bedraagt gemiddeld 45 dagen (zie methode). De overleving over deze periode kan dan worden berekend als:

Overleving na slaapplek: $0,344^{(320/365)} = 0,392$

Overleving tot slaapplek: $0,148 / 0,392 = 0,378$.

Met andere woorden, slechts 37,8% van de uitgevlogen jongen overleeft de eerste 45 dagen na uitvliegen. Daarna overleeft 39,2% van de overlevenden ook de rest van het eerste jaar. De lage overleving tijdens de eerste weken na uitvliegen wordt bevestigd door een studie uit Zwitserland waarin de overleving tijdens de eerste drie weken na uitvliegen varieerde van 22,7% tot 57,1%, afhankelijk van de lengte van de ouderlijke zorg na uitvliegen (Grüebler & Naef-Daenzer, 2010).

Bij adulte vogels werd in de eerste jaarklasse, waarin een aanzienlijk deel van de vogels één jaar oud zal zijn, een overleving vastgesteld van slechts 24%. In de tweede jaarklasse, waarin vogels tenminste twee jaar oud zijn, was de overleving meer dan twee keer zo hoog: 59,5%. De vogels die het eerste jaar overleven en terugkeren voor een tweede broedpoging zijn dus kennelijk van een betere kwaliteit en hebben vervolgens een duidelijk hogere overleving. Gemiddeld komt de overleving in de groep van adulten uit op circa 38%. Siriwardena *et al.* (1998) vonden een overleving van 36,7 tot 37,9% voor adulte vogels. Een nog niet gepubliceerde analyse gebaseerd op terugvangsten van adulte broedvogels binnen RAS projecten wijst op 40% overleving voor mannetjes en 35% voor vrouwtjes, hetgeen ook heel vergelijkbaar is met de hier gepresenteerde gegevens (Saether en van Noordwijk ongepubliceerd). Ook uit deze analyse blijkt dat de overleving in het eerste jaar (wanneer veel vogels één jaar oud zijn) lager is dan de overleving in latere jaren, maar het verschil is veel minder uitgesproken. In het eerste jaar na ringen bedroeg de overleving 35% voor mannetjes en 32% voor vrouwtjes, vanaf het tweede jaar liep deze op naar respectievelijk 43% en 37%. Omdat de resultaten van de huidige analyse wat betreft de adulte vogels op relatief weinig vogels is gebaseerd, terwijl de resultaten van Saether en van Noordwijk op een grote steekproef zijn gebaseerd, hechten we meer waarde aan het door hen gevonden kleinere verschil dan het zeer grote verschil dat hier is gevonden.

Bij vogels die geringd zijn als eerste kalenderjaar zien we eveneens een stijging van aanvankelijk 34,4% gedurende het eerste jaar naar 47,7% in de daaropvolgende jaren. Deze resultaten wijken enigszins af van het beeld dat ontstaat uit de boven beschreven leeftijdsgroepen. Immers, de overleving gedurende het eerste jaar van deze vogels zou overeen moeten komen met de



overleving van vogels geringd als nestjong nadat de eerste anderhalve maand is overleefd, en die eerder becijferd werd op 39,2%. De overleving in de daaropvolgende jaren van de eerste kalenderjaar vogels zou gelijk moeten zijn aan de overleving van de vogels geringd als nestjong in de tweede jaarklasse, en aan de gemiddelde overleving van vogels geringd als adult, maar is echter veel hoger (47,7% versus 39,5% respectievelijk 38%). Een mogelijke verklaring voor de discrepantie kan zijn dat de grote groep vogels die als eerste kalenderjaar is geringd, naast lokale vogels bestaat uit vogels afkomstig van een groot aantal verschillende Europese populaties, terwijl de andere twee groepen uitsluitend vogels betreft die geboren zijn of broeden in Nederland. Als er populatieverschillen bestaan in de overleving kan de heterogene samenstelling van de groep eerste kalenderjaar vogels mogelijk het verschil in overleving verklaren.

Omdat de overleving tijdens het eerste levensjaar laag is, met name kort na uitvliegen, en een belangrijke factor is voor het verklaren van variatie in de populatiegrootte, ligt het voor de hand om op zoek te gaan naar factoren die mogelijk van invloed kunnen zijn op de overleving tijdens deze kritieke fase. Een poging is daarom gedaan de overleving tijdens het eerste jaar te relateren aan weersomstandigheden tijdens het broed- en opgroeiseizoen. Vooralsnog is echter geen enkel verband gevonden.

Mogelijk heeft dit te maken met de mate van onbetrouwbaarheid van de afzonderlijke jaarlijkse schattingen. Modellen met variatie in de tijd voldeden ook alle zeer slecht (tabel 2). Er bestaat bovendien een sterk negatief verband tussen de jaarlijkse terugmeldkans en de standaardfout rond de schattingen ($SE = 0,18 - 15,9 \times R$, $R^2 = 0,39$, $P < 0,05$). In de jaren met de laagste terugmeldkans bedraagt de standaardfout circa 0,15, in jaren met een hoge terugmeldkans slechts 0,04.

Een onveranderd hoge of indien mogelijk nog hogere ringinspanning aan boerenzwaluwpullen is gewenst om meer licht op de vraag te kunnen werpen waardoor variatie in de overleving in het eerste levensjaar wordt veroorzaakt. Inspectie van de standaardfout rond de jaarlijkse overlevingsschattingen en het aantal geringde nestjongen wijst uit dat bij 6000 geringde nestjongen per jaar altijd een goede schatting van de overleving te maken is, zelfs

wanneer de terugmeldkans laag is. In de jaren 90 was een dergelijke inspanning normaal, maar tegen het einde van de negentiger jaren zakte deze in. Als gevolg daarvan was een schatting van de eerstejaarsoverleving in 2005 en 2009 in het geheel niet mogelijk. Pas in het jaar van de boerenzwaluw, 2011 werden er voor het eerst weer meer dan 6000 nestjongen geringd. Het verdient aanbeveling een dergelijke hoge ringinspanning te handhaven.

Dankwoord

Veel dank ben ik verschuldigd aan Jouke Altenburg van Vogelbescherming Nederland voor de prettige samenwerking tijdens dit project en voor het geven van toestemming voor deze publicatie. Deze studie was niet mogelijk geweest zonder de inspanningen van alle ringers die betrokken waren bij het European Swallow Project en bij het ringen van nestjongen en/of adulte boerenzwaluwen in de pullen en RAS projecten.

Literatuur

- Van den Bremer L, Schekkerman H, Roodbergen M, Hallman C, Sierdsema H. 2012. Jaar van de Boerenzwaluw. Sovon-rapport 0212/15. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Grüebler MU, Naef-Daenzer B 2010. Survival benefits of post-fledging care: experimental approach to a critical part of avian reproductive strategies. *Journal of Animal Ecology* 79, 334-341.
- Lebreton JD, Burnham KP, Clobert J, Anderson DR 1992. Modelling survival and testing biological hypotheses using marked animals: a unified approach with case studies. *Ecological Monographs*, 62, 67-118.
- Møller AP, Szép T 2002. Survival rate of adult barn swallows *Hirundo rustica* in relation to sexual selection and reproduction. *Ecology*, 83, 2220-2228.
- van der Jeugd H.P. 2012. Overleving van de boerenzwaluw in de periode 1991 - 2010. Vogeltrekstation rapport 2011-03. Vogeltrekstation, Wageningen.
- White GC, Burnham KP 1999. Program MARK: survival estimation from populations of marked animals. *Bird Study*, 46 (Suppl.), 120-139.
- Siriwardena GM, Baillie SR, Wilson JD 1998. Variation in the survival rates of some British passerines with respect to their population trends on farmland. *Bird Study*, 45, 276-292.

Henk van der Jeugd,
h.vanderjeugd@nioo.knaw.nl

Murad Maas nieuwe applicatiebeheerder

Per 1 september 2012 ben ik bij Vogeltrekstation in dienst getreden als de nieuwe applicatiebeheerder van GRIEL. Het is mijn taak GRIEL en de onderliggende database zo goed mogelijk te laten werken, gebruikers te ondersteunen en onderzoekers te voorzien van gegevens. Gedurende de laatste 20 jaar ben ik in diverse ICT functies werkzaam geweest. Daarnaast houd ik me bezig met het bewerken van hout. Ik geef ook cursussen in houtbewerking.

Murad Maas, m.maas@nioo.knaw.nl



Murad Maas

Uitwerken kerkuilgegevens

Marc van Leeuwen

Het leek me netjes om jullie op de hoogte te stellen van het feit dat ik als vrijwilliger begin met de analyse van alle beschikbare ringgegevens van kerkuilen bij het Vogeltrekstation. Ik wil bij deze ook jullie medewerking vragen aan dit project.

Het is een onvoorstelbare bulk aan gegevens (ruim 120.000 Excel 'regels') en ik zal er dus ook wel een paar jaar over doen voordat er iets van 'naar buiten' komt, maar ik zie dat ook wel als mijn persoonlijke uitdaging. Er zal van alles moeten worden bedacht om er bruikbare resultaten uit te destilleren.

Hoewel veruit het overgrote deel van de gegevens zoals ik die nu gezien heb wel lijkt te kloppen, zitten er ook wat vreemde zaken in die vragen oproepen. Niet verrassend zitten die vooral in de (publieke)terugmeldingen en in oude ringgegevens. Het is goed mogelijk dat ik daarover contact opneem met de betreffende melders. Gelukkig zitten bij de recentere meldingen soms mailadressen. Voor oudere meldingen moet ik mogelijk teruggrijpen op het papieren archief...

Het is mijn intentie af en toe melding te maken van de voortgang van het 'project'.

Marc van Leeuwen,
MHRijlaarsdam1993@kpnmail.nl

Ervaringen met kerkuilen in de kop van Drenthe

Arend Veenstra

Hoewel ik in het verleden wel eens wat geschreven heb over kerkuilen, lijkt het me de moeite waard nu nog eens wat uitvoeriger over mijn bevindingen met deze nachtvogels te schrijven. De kerkuil broedt hier in de Kop van Drenthe op meerdere plaatsen, bij voorkeur in boerderijen in nestkasten, achter uilenborden en dergelijke.

Het valt mij op dat deze vogel op vele plaatsen door mensen geaccepteerd wordt, ook al merk je nadrukkelijk dat ze aanwezig is. Overal vind je braakballen en witte 'krijstreden' vogelpoep, ook op plekken die moeilijk geaccepteerd kunnen worden, zoals op auto's, werktuigen en dergelijke. Je ziet dan ook, dat menig 'uilenbezitter' zijn materiaal afdekt met kleden, of deze kleden in de nok van de schuur hangt, zodanig dat de uilen daarboven rondvliegen. Ook worden kasten soms zo opgehangen, dat er alleen een uitgang naar buiten is.

Verder vind ik het opvallend, dat er in menig schuur waar kerkuilen verblijven, ook zwaluwen huizen. Zowel boerenzwaluwen binnen, als huiszwaluwen aan de buitenzijde van gebouwen. Hoewel ik nimmer zag dat er zwaluwen door kerkuilen geslagen werden, zou me dat niet verbazen. (Inmiddels heb ik Jan Stadman uit Assen geraadpleegd, die heel veel braakballen van kerkuilen heeft verzameld en uitgeplozen en hij kwam vrijwel nooit schedeltjes van zwaluwen tegen.)

Vanaf 1959 ben ik begonnen met het ringen van vogels en het zou tot medio 1963 duren, voor ik de eerste jonge kerkuilen wist te ringen. Ik kreeg een tip van boer Mulder uit



Westervelde, dat er op het hooi 2 jonge kerkuilen lagen die uit het nest gevallen waren. De uiltjes waren spoedig opgespoord en geringd en toen teruggezet in het nest.

Het zou 8 jaar duren vóór er weer kerkuiltjes werden geringd, daarna duurde het niet weer zo lang, maar in het begin van de 70er jaren werden ze door mij toch sporadisch geringd en ook nog zeer verspreid in het noorden van het land. O.a. in Sleen, Ruinerwold en 't Zandt. (Mogelijk heeft de toenmalige landbouwbedrijfsvoering, met o.a. het gebruik van bestrijdingsmiddelen, er iets mee te maken gehad.) Pas in de 90er jaren kwam er meer structuur in het ringen van jonge kerkuilen en kon ik ze regelmatig op dezelfde locaties ringen.

Inmiddels heb ik ruim 1050 vooral jonge kerkuilen geringd, en daarvan werden er 186 teruggemeld. Een vrij groot aantal als ik dit vergelijk met terugmeldingen van andere vogelsoorten. Je zoekt dan naar oorzaken en wat meteen opvalt, is het grote aantal gesneuvelde uilen nl. bijna 150 of wel ruim 80%. Daarvan werden er bijna 70 vermeld als verkeersslachtoffer, de rest betrof diverse oorzaken, zoals parasieten, geslagen door roofvogel, verdronken of verhongerd. Er blijven dan nog ruim 30 meldingen over, waaruit blijkt dat de vogels nog leven en daarvan zijn er enkele broedend aangetroffen. Uit het bovenstaande valt o.a. af te leiden, dat het voedsel zoeken vele kerkuilen fataal wordt. Kennelijk vinden kerkuilen hun prooien gemakkelijk in wegbermen, met alle gevolgen van dien.

Hoewel kerkuilen te boek staan als standvogels, blijkt uit de terugmeldingen, dat de jongen behoorlijk uitzwermen. Zo heb ik denkbeeldige cirkels getrokken rond de plaats van de geringde jonge kerkuilen en dat leverde het volgende beeld op. Tot 10 km. vanaf de ringplaats werden er ruim 80 teruggemeld, van 10 tot 20 km. vanaf de ringplaats werden er 30 teruggemeld, van 20 tot 30 km. vanaf de ringplaats werden er ruim 25 teruggemeld en van de resterende terugmeldingen bleek dat ze overal heengetrokken waren, variërend van ruim 30 km. vanaf de ringplaats tot bijna 300 km! Hier volgen een paar van deze verre vindplaatsen: Afsluitdijk, Beervelde (België), Denekamp, Meppel, Odiliapeel, Oldenburg (Duitsland), Schouwen en Texel.

Wat de leeftijd van kerkuilen betreft, er sneuvelen al veel in het geboortjaar en ook in de daarop volgende jaren, maar de vijf

oudste kerkuilen die teruggemeld werden, waren resp. 9, 10, 11, 12 en 17 jaar oud.

Nadrukkelijk wil ik hier melden, dat dankzij de positieve houding van vele boerderij- en huiseigenaren er zoveel kerkuilen in onze omgeving kunnen broeden. Want hoewel het prachtige vogels zijn, het zijn zoals gezegd 'geen nette gasten'. Wel vraag je je af, waarom er gesproken wordt van kerkuilen en niet van schuur- of boerderijuil. Ik kan me namelijk niet voorstellen, dat er in het verleden ooit meer uilen in kerken broedden dan in schuren en boerderijen. Het is bijna een unicum, dat er in onze regio nu nog een uilenpaar broedt in een kerk, namelijk in de toren van de fraaie Ned. Herv. Kerk van Norg. Dankzij de medewerking van het kerkbestuur broedden ze er al vele jaren en hebben we menig geslaagde klimpartij in de toren achter de rug. We hopen dat deze mooie uilen zich de komende jaren in deze regio weten te handhaven.

Arend Veenstra, veenstra@planet.nl

Geciteerd uit Ringersnet

Gijs van Tol

Naast OHV is Ringersnet een belangrijk medium voor de communicatie tussen ringers (HULDE daarvoor aan de webmasters!). De vaak snelle uitwisseling van feiten en meningen op Ringersnet vormt soms ook de basis voor gedegen studies (zoals bijvoorbeeld over de mezentrek), of zet aan tot bezinning en nader onderzoek.

Het is niet de bedoeling om alle informatie-uitwisseling op Ringersnet samen te vatten voor OHV. Maar er zijn zo nu en dan discussies of meldingen waarvan je denkt: "Hé, dat is misschien wel interessant om dit later nog eens terug te lezen". En vaak vormt het schrijven van een stukje aanleiding om nog eens terug te grijpen op toevallig voorhanden zijnde literatuur.

Dit keer vooral aandacht voor berichten over ervaringen met *Acrocephalus* soorten tijdens CES en voor de koolmezen invasie.

Eind juli constateert Peter van Zwol op Ringersnet dat het door het slechte weer een vreemd CES-jaar is. Zo waren er in zijn gebied wel adulte rietzangers te horen en soms te zien. Maar tot 23 juli ving hij tijdens CES alleen maar jonge rietzangers – en dan ook nog minder dan in voorgaande jaren. De eerste adult werd pas op 23 juli gevangen. Hij vraagt

zich daarom gekscherend af of rietzangers misschien niet meer uit een ei komen.

Ook Arend Timmerman constateert dat er aan het Bergumermeer veel minder rietzangers gevangen zijn dan vorig jaar en ook hier zijn oude vogels schaars. Maar in tegenstelling tot de verwachtingen leidden de vele regen en de harde wind hier niet tot minder jonge karekieten. Norbert Roothaert meldt uit België dat ook daar de rietzanger veel minder talrijk is dan andere jaren. Hij vermoedt dat de voorgaande winter in de Sahel veel van de droogte hebben geleden.

In Noord-Holland lijkt de situatie precies omgekeerd: Bert Winters meldt volop rietzangers, met ook geringde adulten uit voorgaande jaren. Maar de kleine karekieten doen het hier ronduit slecht. Ook in Flevoland heeft Ton Eggenhuizen niet het idee dat het een slecht broedseizoen is; hij noemt de rietzanger niet, maar meldt voor de kleine karekiet zelfs dagrecords. Om twee redenen vond ik deze meldingen van belang.

Reproductie-index

Ten eerste is het interessant dat Peter de aandacht vestigt op een kennelijk heel hoge reproductie-index. Helaas wordt hierop door niemand op Ringersnet verder ingegaan. Uit de SOVON rapportage van 2012 (Boele et al. 2012) blijkt dat de reproductie-index voor de rietzanger schommelt rond de 2,0; dat wil dus zeggen dat er per adulte vogel 2 jongen aanwezig zijn. Het zou leuk zijn om te weten hoe de verhouding adult/ juveniel aan het eind van het CES seizoen uiteindelijk is uitgekapt; misschien is die uiteindelijk op 4 gekomen, een waarde die in de SOVON rapportage ook voor 1984 werd gevonden.

Blijft nog steeds de vraag of er oorzaken zijn aan te geven voor dit soort uitschieters. Waren er, zoals Norbert Roothaert veronderstelt, na een slechte winter in de Sahel weinig oude vogels, en hebben die erg veel jongen kunnen grootbrengen?

Overigens valt in de SOVON rapportage ook op dat er grote verschillen zijn in de reproductie-index voor rietzanger, kleine karekiet en bosrietzanger. Die ligt in de jaren 2006 – 2010 voor de rietzanger rond de 2,0, voor de kleine karekiet op ca. 1,5 en voor de bosrietzanger op ca. 0,5 (Boele et al. 2012). Voor de vergelijking tussen jaren is dat verschil niet van belang, maar uit pure nieuwsgierigheid zou ik toch graag een verklaring zien voor dit grote verschil. Is de vangkans van juvenielen en adulten van deze

drie vogelsoorten dan zo verschillend?

Variatie tussen locaties

Ten tweede is het opvallend dat er binnen een klein land als Nederland eenzelfde vogelsoort het op de ene (CES)locatie het veel beter lijkt te doen dan op een andere. In de SOVON rapportages komt dit natuurlijk wel tot uiting in de betrouwbaarheidsintervallen (hoe groter de variatie in aantallen tussen de locaties, des te ruimer het betrouwbaarheidsinterval). Maar een goede indruk van de verschillen ontbreekt tot nu toe. Zo zou het de moeite waard zijn om te weten of de locaties waar een vogelsoort het 'slecht' doet steeds dezelfde zijn. Dat zou bijvoorbeeld kunnen wijzen op een suboptimaal biotoop voor de betreffende soort.

Gelukkig is bij de bewerking van de CES-gegevens door Christian Kampichler inmiddels de variatie tussen de locaties nader geanalyseerd. We zullen hier dus binnenkort meer over kunnen lezen!

Mezeninvasie

Na een golfje zwarte mezen in de loop van september kwam in september een flinke invasie van koolmezen opgang. Diverse ringers meldden aantallen van soms meer dan 100 vogels op een dag, en dat met een minimaal aantal meters net en een beetje mezelgeluid. Regelmatig zijn daarbij ringen aangetroffen uit Moskva (vermoedelijk afkomstig uit Rybachii, Litouwen etc).

Het zou de moeite waard zijn om – zoals ook al door Bert Winters werd gesuggereerd op Ringersnet- om van deze invasie een goed gedocumenteerd overzicht te maken, net zoals Johan Stuuat dat heeft gedaan voor de invasie van pimpel- en zwarte mezen in 2008.

Literatuur

Boele A., van Bruggen J., van Dijk A., Hustings F., Vergeer J.W., Ballering L. & Plate C. 2012. Broedvogels in Nederland 2010. Sovon-rapport 2012/01, Sovon Vogelonderzoek Nederland.



Terugmeldingen 2012-3

Henk van der Jeugd

De hier vermelde terugmeldingen zijn vrijwel altijd ingezonden door de betreffende ringer of melder, en soms geselecteerd uit onze databank. Een fotokopie (of uw attendering via e-mail) van uw memorabele melding is altijd van harte welkom. Terugmeldingen van vogels met Nederlandse ringen en/of vogels gevonden in Nederland die om de één of andere reden bijzonder zijn. S.v.p. niet een vijf jaar oude zilvermeeuw. Uw hulp voor deze rubriek wordt erg op prijs gesteld, omdat wij niet de gelegenheid hebben alle terugmeldingen stuk voor stuk te bezien.

Indische gans, *Anser indicus*, Arnhem ML 6552

Wie denkt dat Indische ganzen in Nederland altijd lokale vogels zijn heeft het mis. Hoewel we veilig kunnen uitsluiten dat de vogels geen echt wilde herkomst hebben uit Azië, leggen ze ook binnen Europa aanzienlijke afstanden af. Deze vogel werd geringd in Kemijärvi in Fins Lapland (66° 43' NB, 27° 31' OL) op 11 augustus 2007, en afgelezen op 15 januari 2011 bij Wijk bij Duurstede. Dit is al de derde waarneming van een Finse Indische gans in Nederland. Kennelijk overwinteren Finse broedvogels bij ons.

Met dank aan Erik Maassen

Wilde eend, *Anas platyrhynchos*, Arnhem 6169524

Deze wilde eend werd gevangen en geringd in Mulders Eendenkooi bij Hippolytushoef in Noord-Holland, op 11 november 2011. Sinds een paar jaar worden in deze kooi weer grote aantallen eenden geringd in het kader van het samenwerkingsproject binnen de Werkgroep Ringwerk Eendenkooien Nederland (WREN), en dat levert af en toe leuke terugmeldingen op. Deze vogel werd geschoten op 16 september 2012 op Lake Burtnieks in Letland.

Met dank aan Erik Maassen

Wespendief, *Pernis apivorus*, Arnhem 7029347

Op een foto zagen we dat deze wespndief man geringd was en het lukte een paar dagen later verrassend vlot om hem in handen te krijgen. De vogel bleek geringd als nestjonge op 14 augustus 1996 te Oranjewoud (Fri), en werd gecontroleerd op 13 augustus 2012 te Haulerwijk (Fri), afstand 26 km, verstreken tijd 5843 dagen. Deze wespndief man is bekend (op basis van gevonden ruiveren) als broedvogel van 2000 t/m 2002 rond de Duurswouderheide nabij Wijnjewoude

en vanaf 2006 nabij het 5 km verderop gelegen Haulerwijk. In de periode 2000 t/m 2002 mislukten de broedsels jaarlijks, vanaf 2006 zijn er totaal negen jongen geringd en op één jong na zijn alle nestjongen uitgevlogen. Het is de 40e terugmelding sinds 1911 van een in Nederland geringde wespndief.

Met dank aan René Riem Vis.

Slechtvalk, *Falco peregrinus* Arnhem 6144159

Deze Slechtvalk werd als nestjonge vrouw geringd op 12 mei 2009 te Zwolle. Bijna een jaar later, op 22 april 2010 werd de vogel teruggemeld uit Däniken in Zwitserland. Ze was ten prooi gevallen aan een onbekend roofdier. Dit is de eerste terugmelding van een in Nederland geringde Slechtvalk in Zwitserland.

Met dank aan Erik Maassen.

Torenvalk, *Falco tinnunculus* Arnhem 3539845

In OHV 126 werd van deze torenvalk, die als broedende vrouw geringd werd in Nederland, vermeld dat ze een jaar later broedend was waargenomen in Noord Italië. Een dergelijke broeddispersie is zeer ongewoon bij torenvalken.

Naar nu blijkt was de informatie uit Italië onjuist, de vogel broedde daar niet maar is kennelijk waargenomen aan het einde van haar overwinteringsperiode voordat ze aan de terugtocht begon. Evengoed blijft het een leuke terugmelding.

Met dank aan Jan Leferink

Kwartel, *Coturnix coturnix*, Arnhem 2027578

De laatste jaren worden er in Nederland redelijke aantallen kwartels geringd tijdens het broedseizoen, o.a. om meer te weten te komen over de herkomst en het trekgedrag van kwartels die zich in voorjaar en zomer in Nederland ophouden: Deze vogel werd als 2e kj man geringd aan de Biezendreef bij Deurne in Noord-Brabant op 13 mei 2008. Op 15 oktober 2009 werd de vogel geschoten in Azambuja, vlakbij Lissabon, Portugal. Was de vogel toen op de terugweg, en waar naar toe? Dit is de eerste terugmelding van een Nederlandse Kwartel uit Portugal.

Met dank aan Jan Biemans

Kemphaan, *Philomachus pugnax*, Arnhem 1462217

Deze kemphaan werd op 26 april 2004 geringd tijdens de voorjaarsstrek bij Nijefurd in Friesland. Naast de metalen ring werden ook

kleurringen aangebracht. Ruim twee weken later werden deze afgelezen in Hevonoja in Finland (60° 42' 9 NB, 25° 53' 54 OL). Of de vogel toen in zijn broedgebied was aangekomen of nog verder door is getrokken is onbekend. Het kleurringonderzoek aan kemphanen in het westen van Friesland heeft al een schat aan informatie opgeleverd.

Met dank aan Erik Maassen

Watersnip, *Gallinago gallinago*, Minsk HS 08416

Deze watersnip werd op 9 juli 2012 geringd te Turov, Wit Rusland. Een maand later, op 11 augustus 2012, werd de vogel teruggevangen in Nationaal park de Grote Peel. Dit is een van de méér oostelijke watersnippen die in Nederland gevangen zijn.

Met dank aan Erik Maassen

Kleine mantelmeeuw, *Larus fuscus*, Arnhem 5472440

Geringd als nestjong op 10 juli 2012 in het Botlek gebied bij Rotterdam en twee maanden later teruggemeld, op 21 september 2012, als 'geelpootmeeuw' bij Alonsotegi in Spaans Baskenland. De vogel was zo onfortuinlijk om gepakt te worden door een roofvogel van een valkenier. Over de soortdeterminatie van de meeuw wordt nog gecorrespondeerd.

Met dank aan Erik Maassen

Kokmeeuw, *Larus ridibundus*, Gdansk FB 49830

Deze kokmeeuw werd als pull geringd op 16 juni 1981 te Swinoujscie, West-Pommeren, Polen. Na niet minder dan 29 jaar, 8 maanden en 13 dagen werd hij op 1 maart 2011 afgelezen te Leeuwarden. Inmiddels weten we dat kokmeeuwen oud kunnen worden, maar van bijna 30 jaar komen we er niet veel meer tegen.

Met dank aan Erik Maassen

Russische stormmeeuw, *Larus canus henei*, Arnhem 3698020

Deze stormmeeuw werd geringd bij de Oostersluis in Groningen, tijdens koud winterweer op 11 februari 2010 als adult, d.w.z. na vierde kalenderjaar met kenmerken van de Russische ondersoort *henei*. Op 25 juli 2012 werd de vogel teruggemeld uit de diertuin in Wasa, Finland. De terugmelding is om een aantal redenen bijzonder te noemen. Ten eerste zijn er weinig terugmeldingen van Russische stormmeeuwen. Maar de omstandigheden zijn minstens zo interessant: de vogel werd namelijk opgegeten door een lynx. Omdat de terugmelding in een

dierentuin plaatsvond vermoeden we dat het een lynx in gevangenschap betrof! De determinatie als Russische stormmeeuw kon helaas niet worden bevestigd aan de hand van de resten van de vogel.

Met dank aan Erik Maassen

Ijsvogel, *Alcedo atthis*, London SB 36918

Bij het laatste rondje langs de netten in Scherenwelle (Kampen) op 12 mei 2012 hing er een ijsvogel in het net. Marijke Vaneker bevrijdde de vogel en bracht deze naar de ringtafel. "Altijd leuk zo een ijsvogel" zei Henk Mellema, onze ringer in opleiding en begon meteen te fotograferen. Bij nadere inspectie bleek het een vreemde ring te zijn. Allereerst een heel eind over elkaar geschoven en het bleek te gaan om een Engelse ring. Op de eerstvolgende werkdag het VT gebeld. Woutéra van Andel zocht e.e.a. voor ons uit en het bleek dat het niet de eerste gemelde ijsvogel uit Engeland was. Ergens in 2005 was er één dood gevonden ergens bij Amsterdam maar deze is wel de eerst levende gemelde ijsvogel uit Engeland.

Vrij snel kwam via Griel de terugmelding. De vogel was op 24 juni 2011 als 1 kj geringd in Warrington (vlakbij Liverpool). Wij hebben hem als man na 1 kj in de boeken laten noteren. Griel geeft aan dat de afstand tussen ring en vindplaats 577 km is. Maar in werkelijkheid is de afgelegde afstand waarschijnlijk veel groter. We zullen nooit weten waar deze ijsvogel de oversteek over de Noordzee heeft gemaakt.

Met dank aan Joop van Ardenne en Marijke Vaneker

Oeverzwaluw, *Riparia riparia*, Arnhem F 276085

Deze vogel werd op 9 juli 2010 geringd in de Gamerensewaard als na eerste kalenderjaar. Via de Baskische ringcentrale kwam een terugmelding binnen uit Nationaal Park Djoudj in Senegal van deze vogel op 12 december 2012. De vogel is gevangen en losgelaten door een ringer. Terugmeldingen van oeverzwaluwen ten zuiden van de Sahara zijn relatief schaars, en vrijwel allemaal afkomstig uit dit park in Senegal.

Met dank aan Erik Maassen

Tjiftjaf, *Philoscopus collybita*, Arnhem Y 94336

Op 16 april ringde ik een tjiftjaf in mijn tuin met Y 94336 in het kader van het *ring*-MUS project. Op slechts zes (!) dagen later werd de vogel 'teruggevonden' bij Virkie op de Shetland-eilanden (959 km). Er zijn geen details over de



vondst. Naar mijn weten is dit de eerste in Nederland geringde tjiftjaf van de Shetlands. Nu moet je weten dat ik sinds 2008 in totaal pas zes tjiftjaffen zelf heb geringd. Hoe groot is de kans dat er eentje terugkomt en dan nog wel zo'n bijzondere!! Ik voel me een geluksvogel.

Met dank aan Marc van Leeuwen

Reactie VT: het betreft inderdaad de eerste Nederlandse tjiftjaf op de Shetland eilanden.

Bladkoning, *Philoscopus inornatus*, Stockholm RR 8288

Deze bladkoning werd op 15 september 2012 geringd op het eiland Rödkallen bij Luleå in het noorden van Zweden. Zeven dagen later, op 22 september 2012, werd de vogel teruggevangen op de vinkenbaan Westenschouwen, Zeeland, hemelsbreed 1850 kilometer naar het zuidwesten. Dat betekent dat dit kleine vogeltje minimaal 264 kilometer per nacht (de bladkoning is een nachttrekker) heeft afgelegd, en waarschijnlijk nog veel meer. De vogel was bij het ringen in een goede conditie en woog acht gram, terwijl zes gram normaal is.

Voor Zweden betrof het de eerste buitenlandse terugmelding van deze soort, op een totaal van 527 geringde vogels t/m 2011. In Nederland zijn eerder bladkoningen met buitenlandse ringen gevangen, en in 2009 werd een bladkoning met Nederlandse ring in Frankrijk teruggevangen (zie OHV 120).

Met dank aan Ton van Ree

Staatmees, *Aegithalos caudatus*, Riga BS 2458

Deze staartmees vloog op 4 april 2011 tegen een raam in Dalfsen, Overijssel. De vogel bleek precies een half jaar daarvoor, op 4 oktober 2010, geringd te zijn bij Pape in Letland (56° 8' 59 NB, 21° 1' 0 OL). Zowel vinder als ringer melden de vogel als staartmees, maar gezien het herkomstgebied moet het hier een witkopstaartmees *A. c. caudatus* betreffen. In de winter van 2010-2011 werden diverse witkopstaartmezen in Nederland geringd.

Pestvogel, *Bombycilla garrulus*, Helsinki P 534528

Deze pestvogel werd geringd als vrouw na 2^e kalenderjaar op 21 januari 2010 in Hämeenlinna in Finland (61° 0' NB, 24° 30' OL). Ruim een jaar later, op 4 februari 2011 werd de vogel dood gevonden "onder een Gelderse Roos met bessen" in Zwolle tijdens de pestvogelinvasie van die winter. Vondsten van geringde pestvogels uit het herkomstgebied zijn schaars.

Met dank aan Erik Maassen

Mededelingen van het VT

Henk van der Jeugd



Jaar van de patrijs

Nog maar veertig jaar geleden was de Patrijs een kenmerkende soort van het Nederlandse platteland. Maar sinds de jaren zeventig zijn de aantallen met ruim 95% afgenomen. De Patrijs is bezig te verdwijnen uit Nederland. Sovon en Vogelbescherming willen dat niet laten gebeuren en hebben daarom 2013 uitgeroepen tot het Jaar van de Patrijs.

In het jaar van de Patrijs wordt vrijwilligers gevraagd om deel te nemen aan twee tellingen die samen een beeld moeten geven over aantallen en broedsucces. De tellingen vinden plaats in februari / maart en september 2013. Om de tellingen te kunnen iken willen we in een aantal telgebieden ook patrijzen gaan vangen en –naast een metalen ring- voorzien van een wingtag zodat ze gemakkelijk op afstand te herkennen zijn. De vangsten moeten al in februari plaatsvinden. Hiervoor zoeken we enthousiaste ringers en helpers die niet terugdeinzen voor een aantal avonden intensief veldwerk.

Patrijzen laten zich niet gemakkelijk vangen. In februari gaat dit het beste in de avondschemering. Er zijn verschillende methoden te gebruiken. Als je geïnteresseerd bent kun je - graag zo snel mogelijk - contact opnemen met Vogeltrekstation. Je krijgt dan aanvullende informatie over vangmethoden. Voor een succesvolle actie zijn tenminste drie personen nodig waarvan één ringer, liefst met affiniteit of ervaring met dergelijk vangwerk.

Meer informatie over de activiteiten in het jaar van de patrijs vind je op: <http://www.sovon.nl/nl/content/jaar-van-de-patrijs>

Oppassen met ringtang in buitenland!

Tip voor ringers die naar het buitenland gaan. Na een memorabel bezoek aan de ringplek Ngulia, Kenia kwam ik op de terugreis voor een onaangename verrassing te staan: op het vliegveld werd me mijn ringtang ontnomen. In Nederland was het geen probleem (en eerder in Zweden ook niet), maar in Kenia waren ze

onverbiddeijk: een ringtang kan dienen als gevaarlijk wapen. Tip: stop je ringtang voor de zekerheid altijd in je ruimbagage.

Met dank aan Vincent van der Spek.

Revisie GRIEL database.

Nadat opmerkelijke ringers diverse fouten hadden ontdekt in de GRIEL-database met gegevens over geringde en teruggemelde vogels, is besloten de gehele database aan een grondige review bloot te stellen. De review is uitgevoerd door Jeroen Nienhuis en Dirk Zoetebier van Sovon Vogelonderzoek Nederland, beide kritisch GRIEL-gebruiker en ICT-expert. In de review is de gehele conversie van de oude POOT-database opnieuw uitgevoerd en is het resultaat van deze nieuwe conversie vergeleken met de GRIEL database zoals die er kort na de oorspronkelijke conversie uitzag.

In totaal werden in 11 miljoen waarden afwijkingen geconstateerd op een totaal van circa 240 miljoen. Een aantal van deze fouten heeft de kwaliteit van de gegevens aangetast. Gelukkig was een deel daarvan al hersteld voor aanvang van de review. De geconstateerde fouten zijn deels het gevolg van fouten en omissies in de EURING-conversiehandleiding, en van slordigheden en een slechte controle van de eerste conversie. Naast conversiefouten werden ook invoerfouten in de oude POOT-database ontdekt en worden aanbevelingen gedaan voor verdere verbetering van de database.

Inmiddels zijn vrijwel alle fouten hersteld en de inhoudelijke kwaliteit van de GRIEL-database is nu beter dan die van de oude database. Zo zijn alle coördinaten opnieuw geconverteerd en zijn fouten in onder andere de velden geslacht, leeftijd, nestjongen, omstandigheden en andere velden hersteld. Binnenkort zullen ook de plaatscodes worden aangepakt en zal het veld 'soort volgens de ringcentrale' worden gevuld en worden gebruikt in de soortkaartenmodule van GRIEL.

Na problemen met de performance van GRIEL begin december is het functioneren van de database aan een grondige inspectie onderworpen. Verbeterde indexen hebben er toe geleid dat de snelheid nu zelfs iets beter is dan voorheen. We verwachten de komende weken nog iets meer aan snelheid te gaan winnen.

OHV voortaan digitaal

Dit is de laatste keer dat Op Het Vinkentouw op papier bij u zal arriveren. Na dit nummer

gaan we over op digitale verspreiding als pdf. U krijgt op de verschijningsdatum een email van ons met een link naar de pdf op de website van Vogeltrekstation. We hebben hiertoe besloten omdat dit een aanzienlijke kostenbesparing met zich meebrengt, en we niet langer gebonden zijn aan een minimaal aantal pagina's. Aan mensen zonder internettoegang blijven we OHV voorlopig op papier toesturen.

We begrijpen dat u het jammer vindt OHV niet langer op papier te ontvangen. Als u toegang heeft tot een printer die A3 formaat aankan kunt u de pdf printen met de optie 'booklet printing'. De pagina's worden dan zodanig op het A3 papier gedrukt dat u ze vervolgens als een boekje tot een echte OHV kunt vouwen.

Overleden (oud) ringers

Het afgelopen jaar bereikte ons bericht van het overlijden van de volgende personen:

Wout Vuyk	29 november 2011
Henny van den Berg	15 juni 2012

Fouten of onvolledigheden in dit overzicht graag melden bij Vogeltrekstation.

Verlening van uw ringvergunning

Bij deze OHV treft u het formulier voor de verlenging van uw ringvergunning aan. Vult u het formulier in en stuur het tijdig naar ons op. Als u er zeker van wilt zijn dat u uw nieuwe vergunning vanaf 1 maart 2013 kunt gebruiken dient uw verlengingsaanvraag uiterlijk 25 februari 2013 bij ons binnen te zijn. U kunt het formulier ook downloaden van:

http://www.vogeltrekstation.nl/sites/vogeltrekstation.nl/files/u5/Verlenging_2013-2014.pdf

Certificering 2013

In de loop van maart zullen de jaarlijks door Vogeltrekstation georganiseerde certificerings-bijeenkomsten in 2013 bekend gemaakt worden en kunt u zich hiervoor weer opgeven. Daarvoor al, in februari, zal weer de populaire ruidag in Leiden worden georganiseerd. Aan deze dag kunnen negen mensen deelnemen. Houdt u de website in de gaten! Naast de door VT georganiseerde dagen zullen er ook weer min of meer besloten certificeringen georganiseerd worden door diverse groepen. Deze dagen zullen niet altijd via de website worden aangekondigd.



Certificering, een voortgaand proces

Binnen het certificeringssysteem moet elke ringer minimaal één maal per drie jaar een bijeenkomst bijwonen. De agenda (www.vogeltrekstation.nl/informatie-voor-ringers/agenda-certificeringsbijeenkomsten) van dergelijke bijeenkomsten staat op onze website, evenals de volledige tekst van het certificeringssysteem. Aanmelden kan via het webformulier of direct vanuit de agenda op de voorpagina van de website. Op de website kunt u met behulp van uw ringersnummer ook nazien wanneer u voor het laatst een bijeenkomst hebt bijgewoond. Op uw ringvergunning wordt bovendien de datum vermeld waarop uw certificeringstatus afloopt. Zorg dat u tijdig een nieuwe bijeenkomst heeft gevolgd! Als u op 1 maart in de voorgaande drie jaren geen bijeenkomst succesvol hebt bijgewoond (of een dienstverband met een beroeps-onderzoeks-instelling is niet aantoonbaar), dan wordt uw ringvergunning niet verlengd.

(Te) weinig geringd?

Beginnend in 2006 gaan we elk jaar uiterlijk op 1 maart het afgelopen jaar evalueren: als het aantal geringde vogels van een ringer (vrijwel) nihil is dan vraagt het Vogeltrekstation u dat toe te lichten. Als er dan voor ons geen beeld zichtbaar wordt waarin verbetering gaat optreden dan wordt (dat deel van) de ringvergunning op 1 maart van dat jaar niet verlengd. (Op Het Vinkentouw nr.104, blz.5)

CES-gegevens op tijd insturen

Het CES-project levert belangrijke informatie op over reproductie en overleving van Nederlandse broedvogels. Om een vlotte verwerking en snelle rapportage mogelijk te maken verzoeken we u dringend uw ring- en terugmeldgegevens van het CES-project, inclusief de ingevulde overzichtslijst, uiterlijk op 1 oktober van het zelfde jaar aan het VT te melden, zodat kort daarna met de controle van de gehele gegevensset kan worden begonnen. Over te laat ingestuurde gegevens kan geen vergoeding voor de gebruikte ringen worden betaald. CES is ons belangrijkste monitoring project en die gegevens moeten op tijd binnen zijn, anders verliest het project zijn actualiteit, en daarmee zijn waarde.

Jaarlijks verlengen van uw ringvergunning.

Elke ringvergunning heeft een geldigheidsduur van één jaar (1 maart - 1 maart). Bij het novembernummer van Op het Vinkentouw zit een formulier waarop u uw handtekening kunt zetten en terugsturen: 'ja, ik wil volgend jaar weer een ringvergunning'. Een aantal mensen vergeet dat te doen, of heeft geen formulier ontvangen en merkt ook niet dat zij dan in februari geen nieuwe vergunning toegestuurd krijgen. U kunt het formulier ook downloaden van onze website. Hebben wij, om wat voor reden dan ook, uw brief met handtekening voor een nieuwe vergunning niet ontvangen dan kan dat tot 1 juli worden rechtgezet. Na 1 juli wordt uw ringvergunning beëindigd. U kunt opnieuw een aanvraag indienen, die wordt dan beoordeeld volgens de dan geldende normen.

Bestellen van ringen

Normaal gesproken worden bestellingen in onze webwinkel elke week afgehandeld en verstuurd, soms vaker. Het kan echter voorkomen dat door grote drukte de verwerking van bestellingen trager verloopt. We verzoeken u dringend daarmee rekening te houden voor uw ringactiviteiten en uw bestellingen tijdig te plaatsen. We kunnen niet garanderen dat 'last-minute' bestellingen van ringen tijdens het veldseizoen op tijd kunnen worden afgehandeld. Bestellingen buiten de webwinkel worden niet langer geaccepteerd. We verzoeken u zoveel mogelijk te betalen met IDEAL.

Klachten over verzoeken opsturen van ringgegevens

Regelmatig krijgen we klachten van de ringers over het feit dat er veel verzoeken om ringgegevens ('navragen') bij uw berichten in GRIEL staan. Begrijpelijk, maar er is een logische verklaring. U krijgt zo'n verzoek van ons als er een terugmelding door ons ontvangen is van een ring die aan u verstrekt is en uw ringgegevens zijn er nog niet. We stellen het dan op prijs als u die ringgegevens z.s.m. aan ons door geeft, dan krijgt u ook z.s.m. de terugmelding opgestuurd. Heeft u nog geen toegang tot GRIEL en wilt u graag ringgegevens invoeren, meld het ons en u kunt aan de slag.

Maar het gebeurt ook regelmatig dat iemand een terugmelding doorgeeft waarbij er een fout in het ringnummer is geslopen. Als de ringgegevens **wel** aanwezig zijn krijgt de ringer een verkeerde terugmelding (bv. geringd als Tuinfluiter, teruggemeld als Boerenzwaluw); als die ringgegevens **niet** aanwezig zijn, dan krijgt de eigenaar van de ringstreng ten ontechte een verzoek om die ringgegevens op te sturen, terwijl de desbetreffende ring nog niet is gebruikt. Deze navragen worden veroorzaakt door lees- tik- of schrijffouten van de melder en worden automatisch gegenereerd. Vogeltrekstation kan hier niets aan doen, maar ontvangt natuurlijk wel graag bericht van u dat de ring nog niet is gebruikt. We weten dan dat de melding onjuist is en kunnen deze verwijderen.